د افغانستان اسلامی جمهوریت

نقشه راه برای اصلاحات ادارات محلی

ولس محوره حکومتولی

جمهوری اسلامی افغانستان

اسد ۱۳۹۷

جمهوری اسلامی افغانستان

حکومتداری شهروند محور

پالیسی حکومتداری محلی - نقشهٔ راه، برای اصلاحات ادارات محلی

دری

پشتو

English

فهرست

عنوان | **صفحه**

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱
خلاصه	۳
مروری بر ساختار حکومتداری محلی افغانستان	۴
سطوح کلیدی حکومتداری محلی	۵
(۱) زون ها	۵
خلاصه زون‌های افغانستان	۷
(۲) ولایات	۸
(۳) ولسوالی‌ها	۹
(۴) شاروالی‌ها	۱۱
(۵) قریه‌جات	۱۳
چالش‌های فرا راه حکومتداری محلی	۱۵
خلاصۀ چالش های فرا راه حکومتداری محلی	۱۵
چالش های فرا راه حکومتداری	۱۷
چالش های زیربنایی	۱۹
چهارچوب حقوقی حکومتداری محلی	۲۰
اصلاحات مورد نیاز حکومت	۲۱
پیشنهادها و گام های بعدی	۲۲

پیشگفتار

دولت افغانستان تلاش می ورزد تا انکشاف اقتصادی و سیاسی متوازن را در کشور تحقق بخشد. طی یک دهه گذشته، ما توانسته ایم نهادهای دولت مرکزی به شمول چندین وزارتخانه ذیربط را تقویت نماییم. در این اواخر ما همچنان به این موفقیت دست یافته ایم که حکومتداری را در سطح شاروالی‌ها و قریه جات بهبود بخشیم. اما برای تحقق کامل هدف، که انکشاف متوازن می باشد، نیاز است تا یک پالیسی جامع حکومتداری محلی طرح گردد.

انکشاف متوازن مستلزم انکشاف در این سه بخش است: تأمین امنیت، حاکمیت قانون و انکشاف متوازن اقتصادی، این سه بخش با هم مرتبط اند. تأمین امنیت مستلزم حضور نیروهای امنیتی افغانستان در هر یک از ولسوالی‌های کشور می باشد. ما به این باور هستیم که با تقویت متداوم نیروهای امنیتی، به مرور زمان به این هدف نایل خواهیم آمد. سه برابر ساختن تشکیل قوای هوایی و دو برابر ساختن تشکیل نیروهای ویژه تسلط نیروهای امنیتی را در سرتاسر کشور در مدت چهار سال تحقق خواهد بخشید. نکته حایز اهمیت این است که نسل جدیدی از رهبران جوان، در حال احراز بست های بلند در تشکیلات نیروهای دفاعی و پولیس کشور هستند. بدین ترتیب روند اصلاحات در صفوف نیروهای پولیس آغاز گردیده است. ما تشکیلات پولیس نظم عامه و پولیس سرحدی را از تشکیلات وزارت امور داخله حذف نمودیم تا بتوانیم تمرکز پولیس را از مبارزه با تروریزم به تأمین امنیت شهروندان معطوف نماییم.

دوم، انکشاف متوازن مستلزم تحکیم حاکمیت قانون است. در فقه اسلامی، تأمین عدالت بنیاد یک دولت را تشکیل می‌دهد و علمای افغانستان در عرصه ارج گذاری و تعمیم الگوی فقه اسلامی سابقه طولانی دارند. اما تاریخ ما شامل دوره هایی بوده است که در آن عدالت بگونۀ درست تأمین نگردیده است. علل شکل گیری این دوره‌ها، تجاوزات خارجی و جنگ های داخلی بوده که به پارچه پارچه شدن دولت منتج گردید.

دلایل متعددی در رابطه به وقوع چنین تحولات وجود دارد، اما با آن هم علت اصلی وقوع این تحولات، همانا عدم موجودیت یک میکانیزم جامع، برای احراز مقام زعامت به‌شکل مسالمت آمیز آن بوده است. قانون اساسی کشور که پس از انجام مشوره‌ها و مباحث متعدد مورد تصویب قرار گرفت، چهارچوبی را ارایه می نماید، که بر اساس آن ثبات آینده از طریق حکومتداری دموکراتیک و شهروند محور، مسجل خواهد شد. طبق احکام قانون اساسی، ما تلاش خواهیم ورزید تا به مرور زمان روش متوازن و بلند مدت را در راستای تأمین عدالت ارایه نماییم.

سوم، انکشاف متوازن مستلزم ایجاد فرصت های اقتصادی بدون درنظر داشت محل سکونت برای هر شهروند افغانستان است. بنابر این، ما مدل اقتصادی را ایجاد نموده‌ایم که بر اساس آن به نهادها و استراتیژی های اقتصادی به سطح زون ارجحیت بیشتر داده شده است. همچنان ما اصلاحاتی را در سطح محلی نیز پیشنهاد نموده‌ایم و استراتیژی‌های اقتصادی زون را به سطح محلی پیوند داده‌ایم. ما باور داریم که این اصلاحات چهارچوبی را برای انکشاف متوازن، مصئون و عادلانه فراهم می‌نماید.

محمد اشرف غنی
رئیس جمهوری اسلامی افغانستان

خلاصه

این پالیسی با ارایه مرور کلی در باره ادارات محلی افغانستان آغاز می‌گردد. سپس ما چالش های فعلی فرا راه انکشاف ادارات محلی، به شمول چالش های فرا راه حکومتداری و زیربنا را مرور خواهیم نمود. چالش های عمده، شامل تجدید قوانین و مقررات حکومتداری محلی، بازنگری معیارهای درجه بندی ولایات و شاروالی‌ها و تقویت زیربنای حکومتداری در سطح ولسوالی‌ها می باشد. ما در مورد مقتضیات حقوقی تطبیق این دیدگاه حکومتداری محلی بحث خواهیم نمود.

این موضوع شامل تجدید نظر و بازنگری قوانین فعلی ادارات محلی، شاروالی‌ها و شورای ولایتی بوده که قانون جامع ادارات محلی و شوراهای محلی تدوین گردد، که شامل شورا های (ولایتی، شاروالی، ولسوالی و قریه) خواهد بود. ، ما ادارۀ ارگانهای محلی و نهاد هایی که مسئولیت تطبیق بخش بزرگی از این دیدگاه را بر عهده دارند، مرور و پیشنهادهای خویش را به شکل فشرده ارایه خواهیم نمود.

مروری بر ساختار حکومتداری محلی افغانستان

افغانســتان میتوانـد دارای ۸ حـوزه اقتصـادی باشـد. افغانسـتان ۳۴ ولایـت، ۳۸۷ ولسـوالی، ۱۶۵ شـاروالی و ۴۵۵۳۸ قریـه دارد. از آنجایـی کـه افغانسـتان دارای یـک سیسـتم حکومتـداری متمرکـز بـوده، قبلاً وزارت امـور داخلـه تمـام مسـایل داخلـی، بـه شـمول نیروهـای پولیـس و تمـام نهادهـای محلـی را اداره میکـرد. در ایـن اواخـر از سـال ۱۳۸۶هـ ش بخـش ملکـی حکومتـداری محلـی از وزارت امـور داخلـه مجـزا و ادارهٔ ارگانهـای محلـی ایجـاد گردیـد. در حـال حاضـر، تمـام والیـان و شـاروالان گزارش‌هـای شـان را از طریـق ادارهٔ ارگانهـای محلـی بـه رئیـس جمهـور ارایـه مـی کننـد. بـه منظـور مدیریـت ادارات محلـی، ادارهٔ ارگانهـای محلـی، والیـان، ولسـوالان و شـاروالان را جهـت تقـرر بـه رئیـس جمهـور پیشـنهاد نمـوده و هـر یـک از ایـن نهادهـا منحیـث یـک نقطـه ارتباطـی بـرای شـهروندان عمـل می‌نماینـد.

بـه هرحـال، در سیسـتم فعلـی حکومتـداری، ادارات محلـی دارای یـک سلسـله مشـکلات کلیـدی مـی باشـند. نخسـت این‌کـه، بجـز در مـورد قول‌اردوهـا، مـا تـا هنـوز بـه منظـور ایجـاد اسـتراتیژی‌های اقتصـادی از سـطح ولایـات، فراتـر نرفتـه ایـم. دوم ایـن کـه، سـاختار حکومتـداری ولایتـی بـه شـکل درسـت آن تدویـن نگردیـده اسـت. مدیریـت ولایـات از اعمـال قـدرت توسـط والیـان شـروع و الـی نقـش کوچـک هماهنگ‌کننـده شـورای ولایتـی ولایـات را در بـر می‌گیـرد کـه مدیریـت فقـط روی مسـایل امنیتـی متمرکـز اسـت. سـوم این‌کـه تسـلط دولـت بـر بعضـی ولسـوالی‌ها در پایین‌تریـن سـطح و یـا هیـچ وجـود نـدارد. ایـن امـر، خـلای امنیتـی و عدلـی را بوجـود آورده اسـت کـه عناصـر غیـر دولتـی در صـدد پـر نمـودن ایـن خـلا هسـتند.

امـور شـاروالی‌ها نسـبتا وضاحـت بیشـتری دارد. قانـون شـاروالی‌ها مسـئولیت‌های اساسـی شـاروالی‌ها را تعییـن نمـوده اسـت. ایـن قانـون، بـه شـاروالی‌ها اجـازه می‌دهـد، کـه به‌عنـوان یگانـه نهـاد محلـی، در مقابـل خدمـات خویـش از شـهروندان محصـول اخـذ نماینـد. سـاختار اساسـی ارایـه خدمـات آن‌هـا، تـا اکنـون مؤثـر نبـوده، ولـی حداقـل شـفاف می‌باشـد. بـا وصـف ایـن کـه قانـون اساسـی تصریـح نمـوده اسـت کـه شـاروال‌ها بایـد انتخابـی باشـند، ولـی تـا اکنـون ایـن کار صـورت نگرفتـه اسـت. خوشـبختانه در سـطح محـلات، موفقیـت هـای را داشـته ایـم. ایجـاد برنامـه همبسـتگی ملـی و برنامـه بدیـل آن (میثـاق شـهروندی) یـک چهارچـوب کاری واضـح و مسـتحکم را بـرای سـهم‌گیری قریـه جـات فراهـم نمـوده اسـت. دولـت افغانسـتان از طریـق ایجـاد شـوراهای قریـه جـات و فراهـم آوری کمـک هـای بلاعـوض، توانسـته اسـت تسـلط خویـش را بـه هـزاران قریـه

در سراسر کشور گسترش دهد. بر علاوه برنامه میثاق شهروندی گسترش یافته تا محلات شهری را تحت پوشش قرار دهد. نهادهای محلی در جدول ذیل خلاصه شده و در ستون‌های بعدی با جزئیات تشریح شده است.

سطوح کلیدی حکومتداری محلی

اداره دفاتر	خلاصه
ملی	ادارهٔ ارگانهای محلی در سال ۱۳۸۶هـ ش به منظور تنظیم امور ملکی حکومتداری محلی ایجاد گردید. تمام ادارات ولایتی، ولسوالي و شاروالي از طریق اداره ارگانهای محلی به ریاست جمهوری گزارش می دهند.
زون‌ها	هفت زون اساسی افغانستان هم ردیف قول‌اردو های نظامی و پولیس می باشند. ما در نظر داریم تا ادارات اقتصادی هم ردیف را به منظور رشد اقتصادی منطقه‌ای برای این هفت زون، و نیز یک نمایندگی جدا برای زون مرکزی ایجاد نماییم.
ولایات	افغانستان ۳۴ ولایت دارد. در رأس هر ولایت والی و روئسای وزارت‌خانه‌های مربوط تعیین شده است. همچنین ادارات عدلی و قضایی در مراکز ولایات وجود دارند.
ولسوالي‌ها	اداره ولسوالي‌ها شامل ولسوالان، مسئولین واحد های سومی، مسئولین امنیتی و دفاعی و نهاد های عدلی و قضایی می باشند.
شاروالي‌ها	در افغانستان بیشتر از ۱۶۵ شاروالي وجود دارد، که بر مبنای قانون شاروالي‌ها مصوب سال ۱۳۷۹هـ ش اداره می‌گردند.
قریه‌جات	برنامه های همبستگی ملی و میثاق شهروندی در قسمت نهادینه ساختن شوراهای قریه جات و شوراهای انکشافی محلات منحیث ساختار ابتدایی حکومتداری در سطح محل کمک نموده اند.

(۱) زون‌ها

ما تحلیل خویش را از مرور بزرگترین واحد محلی که یک زون می‌باشد، آغاز می‌کنیم. زون‌ها تقریبا به شش حوزهٔ اکولوژیکی و پنچ حوزهٔ دریایی در افغانستان اطلاق می‌گردند. با وجودی که زون ها یک واحد سیاسی جداگانه نمی باشند، ولی افغانستان می تواند دارای ۸ زون بوده که هم ردیف به ۷ قول‌اردوی نظامی و پولیس در کشور باشند. به منظور توسعه

اقتصادی منطقه ای، ما از واحدهای منطقه‌ای برای توسعه استراتیژی اقتصادی زون ها استفاده خواهیم نمود. برای چنین ابتکاری تجارب قبلی موجود است. در افغانستان اداره انکشافی هلمند و اداره انکشافی وادی ننگرهار، دهه ها است که وجود دارند. در ساختار وزارت انرژی و آب، ما پنج ریاست مربوط به پنج حوزه آبی افغانستان داریم. مطالعات بین‌المللی به‌شمول مطالعات کشورهای آمریکا (از طریق اداره وادی تینسی) و پاکستان (اداره انکشافی لاهور) نیز در زمینه وجود دارند.

همان طوری که ما اداره انکشاف زون پایتخت را داریم، از طریق تطبیق این پالیسی، هفت اداره انکشافی به سطح زون ها را ایجاد خواهیم نمود. هر اداره انکشافی زون مسئول طرح پلانگذاری، تطبیق و نظارت از پروژه‌های انکشافی در زون مربوط خویش می‌باشد. به عبارت

دیگر این ادارات مالکین پروژه می‌باشند. هر اداره انکشافی زون به‌شکل یک شرکت دولتی ایجاد خواهد گردید.

تمرکز بر زون مؤثریت عمده را در پی خواهد داشت. در قدم اول انکشاف جغرافیایی متوازن اقتصادی بهبود خواهد یافت. تا اکنون برنامه‌ها و پالیسی‌های اقتصادی و تطبیق پروژه‌ها بیشتر متمرکز در کابل بوده و فقط تعداد کمی از پروژه‌ها در مراکز بعضی از ولایات تطبیق گردیده است. در قدم دوم، با چنین تمرکزی می‌توان پالیسی‌سازی را از وظایف تطبیقی آن به طور شفاف جدا ساخت. در حال حاضر وزارت خانه ها قسمت عمده وقت و منابع خود را در تطبیق پروژه ها به مصرف می رسانند. این روند باید تغییر یابد. وزارت‌خانه ها باید نهادهای پالیسی و قانون ساز و ادارات انکشافی زون ها وسیله تطبیق پالیسی ها باشند. در قدم سوم ادارات انکشافی زون ها، متمم انکشاف بین زون ها خواهند شد. این امر ادغام ترانزیتی و مدیریت پروژه‌های اقتصادی که در زون های متعدد قرار دارند را بهبود خواهد بخشید.

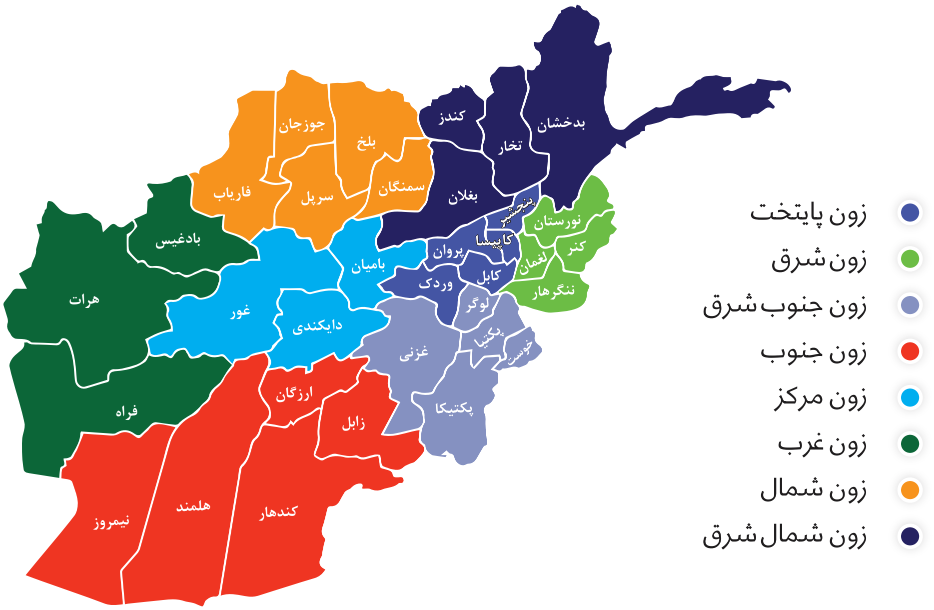

خلاصه زون‌های افغانستان

خلاصه	نفوس	ولایات	زون
پایتخت	کابل، پنجشیر، کاپیسا، میدان وردک و پروان	۷,۱۷۹,۷۲۷	بـا موجودیـت کابـل، ایـن زون بزرگتریـن زون افغانسـتان مـی باشـد. تولیـدات، ویـژه گـی کلیـدی اقتصـادی ایـن زون محسـوب مـی شـود. حـوزه دریایـی کابـل، حـوزه دریایـی کلیـدی ایـن زون اسـت. اداره انکشـاف زون پایتخـت از قبـل موجـود بـوده و بـرای سـایر ادارات انکشـافی زون هـا الگـو مـی باشـد.
شرق	ننگرهار، لغمان، کنر و نورستان	۴,۳۷۱,۶۴۰	ایـن زون بـا زون مرکـزی متصـل بـوده و بـه عنـوان دهلیـز تجارتـی کلیـدی میـان افغانسـتان و پاکسـتان عمـل می‌کنـد. ایـن زون از منابـع سرشـار زراعتـی و منرالـی برخـوردار بـوده، کـه از منابـع منرالـی ننگرهـار و محصـولات باغداری نورسـتان مـی تـوان نـام بـرد. بنـاء ایـن زون می‌توانـد بشـکل واحـد کلیـدی ترانزیتـی و مرکـز پروسـس تولیـدات زراعتـی عمـل نمایـد.
جنوب شرق	پکتیا، خوست، لوگر، پکتیکا و غزنی	۳,۲۲۲,۴۲۸	ایـن زون بـه شـکل واحـد کلیـدی ترانزیتـی عمـل نمـوده و محصـولات عمـده باغـداری را تولیـد می‌کنـد. (ماننـد جلغـوزه)
جنوب	کندهار، هلمند، نیمروز، ارزگان و زابل	۴,۳۵۸,۱۹۲	حـوزه دریایـی کلیـدی ایـن زون، حـوزه دریایـی هلمنـد می‌باشـد. ایـن زون دارای زمین‌هـای زیـاد زراعتـی بـوده و بـه شـکل حـوزه ترانزیتـی کلیـدی بـا ایـران و پاکسـتان عمـل می‌کنـد.

مرکز	بامیان، دایکندی و غور	۲,۰۲۲,۷۸۹	این زون کوچکترین زون بوده ولی به‌شکل دهلیز مهم ترانسپورتی عمل می‌کند و از هفت زون کشور، شش زون آن را با هم وصل می کند.
غرب	هرات، بادغیس و فراه	۴,۰۴۰,۶۳۱	این زون حوزه‌های دریایی هریرود و هلمند را با هم پیوند می دهد. مشخصات کلیدی این زون عبارت از ساحات تولیدی در اطراف هرات و تجارت با ایران و ترکمنستان می‌باشد.
شمال	بلخ، سمنگان، جوزجان، سرپل و فاریاب	۴,۴۷۴,۳۹۷	این زون تنها با حوزه دریایی شمال ارتباط دارد. مشخصات کلیدی آن عبارت اند از ساحات عمده زراعتی، نقاط تجارتی با ازبکستان و ذخایر عمده هایدروکاربن می باشد.
شمال شرق	کندز،تخار، بغلان و بدخشان	۴,۵۴۵,۳۰۳	این زون با حوزه دریایی آمو در ارتباط است. مشخصات کلیدی آن زمین‌های زیاد زراعتی و سرشار از منابع طبیعی می‌باشد.
مجموع	۳۴ ولایت	۳۵,۷۱۵,۱۰۶- سی و پنج میلیون و هفتصد پانزده هزار و یک صد شش	

ادارات انکشافی زون ها دارای یک ساختار مشارکتی خواهند بود که شامل وزارت های مربوطه و نیز دارای سه عضو دورانی بورد که شامل یک والی ولایت، ولسوال و یک شاروال از بزرگترین ولایت در منطقه (برعلاوه سه رئیس واحد های سکتوری) می‌باشند. نمایندگان زون‌ها به‌شکل دورانی تعیین خواهند شد که به این ترتیب همه ولایات ولسوالی‌ها شاروالی‌ها نمایندگی خواهند داشت.

ادارات انکشافی زون نیز با همه نهادهای محلی شامل دفاتر والیان، ولسوالان، شاروالان، شوراهای ولایتی و قریه جات هماهنگی نزدیک خواهند داشت. ایجاد ادارات توسعوی اقتصادی زون ها سبب رشد کامل اقتصادی گسترش تنوع رشد اقتصادی جغرافیایی و رقابت مثبت بین زون ها خواهد شد. هر نهاد انکشافی زون به صورت یک شرکت دولتی به اسرع وقت الی ختم سال مالی ۱۳۹۷هـ ش ایجاد خواهد شد.

(۲) ولایات

در مجموع افغانستان دارای ۳۴ ولایت است که در هر ولایت ادارات محلی از دولت مرکزی نماینده‌گی می‌نمایند. طبق قانون ادارات محلی، هر یک از این ولایات بر اساس جمعیت (نفوس) و مشخصات محیطی آن به ولایات درجه (اول، دوم و سوم) درجه بندی گردیده اند. از این درجه بندی برای تخصیص منابع اساسی استفاده خواهد شد. با این حال، ادارۀ ارگانهای

محلی همچنان یک پروسه را جهت بازنگری دو باره مرز های ولایات و ولسوالی‌ها جهت ایجاد توازن نفوس در هر یک از این واحدهای اداری، آغاز می نماید که تأثیرات بودجوی و تخصیص منابع را در پی خواهد داشت.

علاوه بر این سیستم درجه بندی، اداره ارگانهای محلی معیارهایی را تحت ۳ دسته بندی ذیل طرح خواهد نمود.

(۱) شاخص‌های سیاسی: به طور مثال، انتخابات شورای ولایتی انجام شده است.

(۲) شاخص‌های اقتصادی: اندازه تولید ناخالص ملی، نرخ رشد، سروی‌های اقتصادی و وضعیت تجارتی.

(۳) شاخص‌های اجتماعی: فیصدی اطفال شامل مکتب، حد اوسط سال شمولیت در مکتب شاخص‌های صحی و غیره می باشد.

این کارت های نمره دهی معیارها، به عنوان یک بخش از پروسه ارزیابی برای تخصیص وجوه مالی تشویقی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

از لحاظ حکومتداری ولایتی، تنوع گسترده میان مدیریت ولایتی وجود دارد. از یک طرف در بعضی ولایات والیان قدرت برتر به نمایش می گذارند و در ولایات دیگر، بعضی اوقات والیان به عنوان هماهنگ کنندگان میان نهادهای مختلف عمل می نمایند. براساس قانون شوراهای ولایتی، شورای ولایتی منحیث نظارت کننده بر کارکرد والیان عمل می‌کنند.

برای تنظیم و تعریف فعالیت های والیان و مقامات دیگر اجرائیوی، ما قانون ادارات محلی را الی ختم سال ۲۰۱۹ م بازنگری خواهیم نمود. این قانون، مسئولیت‌ها و وظایف کلیدی والیان، ولسوالان و قریه داران را مشخص خواهد کرد. این قانون یک سند حمایوی در پهلوی قانون پیشنهادی شوراهای محلی خواهد بود.

(۳) ولسوالی‌ها

در ادامه، طرز حکومتداری را در سطح ولسوالی‌ها مورد مرور قرار می‌دهیم. مجموعا افغانستان دارای ۳۸۷ ولسوالی می‌باشد. طبق قانون ادارات محلی، این ولسوالی‌ها بر مبنای نفوس و مشخصات محیطی و اجتماعی آن‌ها، به (اول، دوم و سوم) درجه بندی شده اند. این درجه

بندی به عنوان معیار برای تخصیص منابع مورد استفاده قرار خواهد گرفت. ولی برای بررسی کارکرد ولسوالی‌ها و نیز تصمیم در مورد تخصیص بودجه تشویقی برای آنها، ما از همان معیارهای طبقه بندی برای ولایات مثلا شاخص‌های (سیاسی، اقتصادی و اجتماعی) استفاده خواهیم کرد.

برعلاوه، پیشنهاد می‌نماییم تا ولسوالی های کشوربه دسته های ذیل دسته بندی گردد: (۱) شهری (۲) نیمه شهری (۳) ترانزیتی (۴) منابع طبیعی (۵) سرحدی. همچنین می توان از این دسته بندی به عنوان جزئی از روند بررسی کارکرد ولسوالی ها استفاده نمود. به طور مثال، هر ولسوال می تواند هر نوع ولسوالی را رهبری کند ولی استراتیژی برای هر نوع از ولسوالی ها متفاوت می باشد. نیازمندی‌های ولسوالی‌های شهری، متفاوت تر از نیازمندی های ولسوالی‌های دارای منابع طبیعی می‌باشد. مانند ولایات، نمایندگان در سطح ولسوالی ها به شمول ولسوالان، آمرین واحد های سومی در ولسوالی و مسئولین ادارات امنیتی ولسوالی، توسط شوراهای مربوط نظارت خواهند گردید. شرح مختصر دسته بندی ولسوالی ها قرار ذیل شرح داده شده است:

- **شهری:** ولسوالی‌هایی که بیشترین تراکم نفوس را دارند بناء نیازمند بیشترین تخصیص منابع اند.
- **نیمه شهری:** این ولسوالی‌ها در اطراف ولسوالی‌های شهری قرار دارند، بناء عمدتا متکی به عملکرد ولسوالی های شهری همجوار اند.
- **ترانزیتی:** این ولسوالی‌ها عموما منحیث نقاط ترانزیتی استفاده می‌شوند و دارای مراکز پرنفوس نمی باشند.
- **منابع طبیعی:** این ولسوالی‌ها دارای ذخایر وسیع منابع طبیعی بوده بناء نیازمند منابع اضافی از طرف وزارت معادن و پترولیم، وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، و اداره حفاظت محیط زیست اند.
- **سرحدی:** این ولسوالی‌ها دور از مراکز تجمع نفوس و در جوار حدود موقعیت داشته و می‌توانند نقش خوبی را منحیث دهلیزهای ترانزیتی ایفاء کنند که بعضی اوقات این ولسوالی ها دارای منابع سرشار طبیعی نیز می باشند. برای انسجام ملی، ایجاب می‌کند که به این ولسوالی‌ها توجه خاصی صورت گیرد.

ما باید حداقل وظایف اساسی مسؤلین اداری را در سطح ولسوالی درنظر گیریم. درحال حاضر

ولسوالان اکثرا نقش خویش را فقط نقش اداری می دانند. مگر وظایف آن‌ها فراتر از آن بوده و شامل موارد ذیل می باشد:

وظایف ولسوال ها
۱. اداری
۲. تأمین امنیت
۳. تأمین عدالت
۴. انکشاف بازار ها
۵. عرضه خدمات

- **وظایف اداری**: شامل تماس و ارتباط با مردم محل.
- **تأمین امنیت**: انجام نیازسنجی و هماهنگی با نهادهای امنیتی.
- **تأمین عدالت**: حصول اطمینان از این که در هر ولسوالی باید نماینده گان محکمه و لوی څارنوالی وجود داشته باشد.
- **انکشاف بازارها**: ایجاد محلات برای بازارهای مرکز ولسوالی و نیز تأمین ارتباط میان قریه‌جات و مرکز ولسوالی‌ها.
- **عرضه خدمات**: به عنوان هماهنگ کننده در رابطه با عرضه خدمات صحی و تعلیمی عمل نمایند.

(۴) شاروالی‌ها

افغانستان دارای ۱۶۵ شاروالی در سراسر کشور می‌باشد که طبق قانون شاروالی‌ها مصوب سال ۱۳۷۹ اداره می‌شوند. همچنان شاروالی‌ها یگانه نهادهای محلی هستند که برای آن ها صلاحیت جمع آوری عواید داده شده است. ما شاهد تغییرات مثبت در سطح شاروالی های متعدد می باشیم.

- **قلعه نو (بادغیس)**: شاروال برای زنان یک مرکز تجارتی را اعمار نموده است، که توسط رئیس جمهور اسلامی افغانستان محمد اشرف غنی افتتاح گردید. این مرکز تجارتی دارای دو طبقه با ظرفیت ۴۶ دکان برای متشبثین زن می باشد.
- **میمنه (فاریاب)**: در این جا شاروالی یک سالون باز را برای محافل مانند، جشن ها و گردهمایی های ملی اعمار نموده است. برای ساخت این سالون ۴ میلیون افغانی مصرف شده که از طریق بودجه انکشاف شهری میمنه تمویل گردیده است.
- **چاریکار (پروان)**: شاروالی چاریکار موفق شده است که از طریق جا به جا نمودن زباله دانی‌ها در نقاط کلیدی شهر، جمع آوری زباله های جامد را بهتر مدیریت نماید.

با وصف این همه، بسیاری از مشکلات در مورد حکومتداری شهری باقی مانده است.

اول، قانـون موجـوده شـاروالی هـا نافـذ سـال ۱۳۷۹هــ ش کهنـه بـوده کـه در آن مسـئولیت‌های شـاروالی‌ها و شـاروال‌ها بـه صـورت دقیـق مشـخص نشـده اسـت. بنـاء مـا روی مسـودهٔ جدیـد قانـون شـاروالی‌ها کارمی‌کنیـم و امیدواریـم کـه قبـل از ختـم سـال میـلادی ۲۰۱۸ م نهایـی گـردد. ایـن امـر شـامل تغییـر در طرزالعمـل زون بنـدی می‌باشـد. درحـال حاضـر، شـاروالی‌ها طرح‌هـای مفصـل را بـرای هـر ناحیـه مربـوط شـهرهای خویـش تهیـه مـی نماینـد. بـا وجـود آن هـم و بـا سـرعت فعلـی، تنهـا یـک سـوم نواحـی شـاروالی کابـل دارای پـلان تفصیلـی مـی باشـند. لـذا بایـد از پروسـه طـرح پـلان تفصیلـی انعطـاف ناپذیـر ناحیـه ای بـه یـک پروسـه زون‌بنـدی انعطـاف پذیـر گـذار نماییـم.

دوم، بـا وجـود این‌کـه بـرای شـاروالی‌ها صلاحیـت داده شـده اسـت، عوایـد جمـع آوری نماینـد ولـی بعضـی شـاروالی‌ها نمی‌تواننـد عوایـد کافـی جمـع‌آوری کننـد کـه حتـی معـاش شـاروال‌ها را بپردازنـد. در رابطـه بـا تسـوید دوبـاره قانـون قابـل یـادآوری اسـت کـه مـا بایـد یـک مـدل مالـی را هـم تهیـه نماییـم تـا بـرای شـاروالی‌ها منحیـث یـک مبنـای عایداتـی واقـع شـود و مطابـق آن بتواننـد خدمـات اساسـی را بـه خوبـی ارایـه نماینـد.

سـوم، حتـی شـاروالی هـای کـه عوایـد خوبـی بدسـت می‌آورنـد، ارایـه خدمـات آن‌هـا ضعیـف می‌باشـد. زبالـه هـا غالبـا جمـع‌آوری نمی‌شـود، سـرک‌ها و زیربناهـای اساسـی انکشـاف نیافتـه اسـت. در عیـن زمـان، بایـد اعتـراف کنیـم کـه بـرای شـاروالی‌های مـا، صلاحیت‌هایـی ماننـد بعضـی کشـورهای خارجـی، جهـت ارایـه خدمـات تفویـض نشـده اسـت. بگونـه مثـال، خدمـات بـرق توسـط شـرکت برشـنا ارایـه می‌شـود، آبرسـانی توسـط شـرکت آبرسـانی، امنیـت توسـط وزارت امـور داخلـه عدالـت از طریـق لـوی څارنوالـی و سـتره محکمـه تأمیـن می‌گـردد. بنـا برایـن در مـورد حـدود صلاحیـت هـای تفویـض شـده بـه شـاروالی‌ها توجـه نمـوده و یـک میکانیـزم را درنظرگیریـم، تـا بـرای شـاروالی هـای کـه از خـود توانایـی بیشـتر نشـان داده انـد، صلاحیت‌هـای بیشـتری تفویـض شـود.

چهـارم، بـرای ایـن منظـور مـا یـک صنـدوق تشـویقی شـاروالی را ایجـاد خواهیـم کـرد، تـا بتوانـد بـا شـفافیت و اصـول حکومتـداری مشـارکتی در اختیـار شـاروالان توانـا، وجـوه مالـی تشـویقی را قـرار دهـد. عیـن چهارچـوب معیارهـای سنجشـی (سیاسـی، اقتصـادی و اجتماعـی) جهـت ارزیابـی شـاروالی بـرای تفویـض صلاحیـت هـای مزیـد و تخصیـص بودجـه شـاروالی مـورد اسـتفاده قـرار خواهـد گرفـت.

پنجـم، مـا بایـد موضـوع تعییـن و علامـت گـذاری حـدود شـاروالی هـا را درنظـر گیریـم. اکثـر حـدود فعلـی شـاروالی هـا دهـه هـا قبـل، زمانـی کـه نفـوس شـهرها بـه مراتـب کمتـر بـود تعییـن گردیـده اسـت. بدلیـل ایـن کـه حـدود شـاروالی هـای مـا توسـعه نیافتـه انـد، ایـن امـر محدودیـت هـا را بـرای زمیـن هایـی کـه بـرای توسـعه مـی باشـند، سـبب مـی گـردد و قیمـت هـای مسـکن را بـه طـور غیـر ضـروری افزایـش مـی دهـد. اداره مسـتقل اراضـی و اداره ارگانهـای محلـی بایـد برنامـه ای را جهـت ارزیابـی حـدود فعلـی شـاروالی هـا و در صـورت لـزوم علامـت گـذاری مجـدد آن روی دسـت گیرنـد.

ششـم، در مـورد صلاحیـت شـاروالی کابـل غـور دوبـاره صـورت گیـرد. مـا وضعیـت بـه خصـوص آن را در میـان شـاروالی هـای دیگـر لغـو خواهیـم کـرد. همچنیـن مـا صلاحیـت هـای شـاروالی کابـل را غیـر متمرکـز سـاخته و بـه چندیـن حـوزه مبـدل خواهیـم کـرد و شـاروالی کابـل بـه چندیـن شـاروالی تقسـیم خواهـد شـد کـه هـر شـاروالی، شـاروال مختـص بـه خـود را داشـته باشـد. بـه ایـن ترتیـب شـاروالی هـا بـا مـردم محـل نزدیـک تـر خواهنـد شـد. والـی کابـل صلاحیـت هماهنـگ کننـده را خواهـد داشـت و اداره انکشـاف زون پایتخـت منحیـث یـک نهـاد انکشـافی زون عمـل خواهـد کـرد. مـا در قانـون جدیـد شـاروالی هـا نقـش وکلای گـذر و سـایر سـاختارهای محلـی را مشـخص خواهیـم سـاخت، تـا مسـئولیت هـا و نقـش هـای همـه دسـت انـدرکاران مشـخص باشـد.

هفتـم، مـا بایـد برنامـه مسـکن اجتماعـی را تهیـه و ترتیـب نماییـم. وزارت شهرسـازی و مسـکن بایـد مطالعـه ای را در رابطـه بـه نیـاز مسـکن در افغانسـتان انجـام داده و پـلان مسـکن اجتماعـی را تهیـه و ترتیـب نمایـد. وزارت شهرسـازی و مسـکن ایـن پـلان را از طریـق یـک شـرکت دولتـی جدیـد و یـا هـم از طریـق مسـؤلیت دادن بـه تصـدی خانـه سـازی دولتـی تطبیـق خواهـد نمـود.

(۵) قریه‌جات

افغانسـتان در قسـمت مشـارکت شـهروندان در سـطح قریه‌جـات و محـلات موفقیـت هـای زیـادی داشـته اسـت، ایـن موفقیـت هـا در نتیجـه تطبیـق برنامـه همبسـتگی ملـی و بدیـل آن برنامـه ملـی میثـاق شـهروندی بوجـود آمـده اسـت. طـی ایـن برنامـه هـا مـا توانسـتیم بـرای بیشـتر از ۴۵۵۳۸ قریـه در ۳۴ ولایـت کشـور یـک و نیـم میلیـارد دالـر کمـک هـای بلاعـوض را فراهـم کنیـم.

برنامـه جدیـد میثـاق شـهروندی یـک تعهـد مشـارکتی میـان دولـت و مـردم و نیـز در واقـع یـک سـنگ تهـداب بـرای تحقـق دیـدگاه انکشـافی دولـت اسـت. بـه صـورت کل، ایـن برنامـه سـعی و تـلاش نمـوده تـا مشـروعیت

دولت را بیشتر و به چند پارچگی خاتمه بخشد. بر اساس اولویت های اجتماعی، میثاق شهروندی تعهدی است به منظور ارایه خدمات اساسی برای هر شهروند کشور. برای اولین بار، برنامه های انکشاف شهری و روستایی افغانستان تحت چتر واحد تطبیق خواهند شد. پروژهٔ میثاق شهروندی افغانستان یکی از بخش های بزرگ برنامه ملی میثاق شهروندی دارای اولویت می باشد، بنابراین لازم است که ساختار برنامه ملی میثاق شهروندی جهت ادامه کمک به انکشاف اقتصادی و سیاسی افغانستان تغییر نماید.

اول، اگر برنامه ملی میثاق شهروندی، به عنوان یک برنامه دوامدار تغییر یابد، باید چهارچوب میثاق شهروندی، منفعت های مالی را منحیث جزئی از پروسه ارزیابی پروژه ها، مد نظرگیرد.

دوم، این برنامه باید هر یک از قریه‌جات را در گروه های بزرگتر یکجا نموده و برای این گروه ها کمک های بلاعوض بزرگتر را فراهم نماید. این پروسه، برنامه ملی میثاق شهروندی را کمک می کند تا با برنامه های اقتصادی ولسوالی ها، ولایات و برنامه های بزرگتر زون ها هماهنگ شود.

سوم، این برنامه باید در راه کار هایی که سکتور زراعت را حمایت می نماید؛ تغییر بیاورد. در این جا برنامه باید پروژه هایی را حمایت نماید که کشت و زرع غله جات ضروری مانند گندم را کمک کند در صورت امکان روی بهبود تولید تخم ها و باروری آن ها و نیز روی ایجاد و حمایت کوپراتیف های زراعتی تمرکز نماید.

در رابطه به حکومتداری، قریه جات کشور از طریق ساختار های حکومتداری ذیل مدیریت می شوند.

- **قریه دار:** یگانه نماینده دولت است که در سطح قریه کار می کند. قریه داران مسئولیت انجام امور اداری قریه به شمول صدور وثیقه های فوتی و تولد را به عهده دارند. این قریه داران در تطبیق پروژه های انکشافی جامعه نقشی را ایفاء نمی کنند. قریه داران از طریق اداره ارگانهای محلی با مشوره شورای انکشافی محل و بزرگان محل تعیین می شوند.
- **شورای انکشافی محل:** یک نهاد در سطح قریه بوده که به نمایندگی از مردم مسئولیت پلانگذاری انکشاف محل، تطبیق پروژه های محلی و نظارت بر ارایه خدمات دولتی دارد. اعضای این شورا از طریق برنامه های میثاق شهروندی و همبستگی ملی انتخاب می گردند.

چالش‌های فرا راه حکومتداری محلی

ما در امر تطبیق ساختار حکومتداری محلی با یک سلسله چالش ها مواجه هستیم. این چالش ها معمولا از موجودیت اصول که در قانون اساسی تعریف شده است؛ بروز می نماید. ما این چالش ها را به چالش های حکومتداری و زیر بنایی تقسیم نموده ایم، که در مجموع ۹ چالش حکومتداری و ۳ چالش زیربنایی بوده که قرار ذیل شرح داده شده است:

خلاصهٔ چالش های فرا راه حکومتداری محلی

چالش ها	خلا صه
	حکومتداری
(۱) چهارچوب حقوقی اداره محلی	بستر قانونی فعلی برای حکومتداری محلی مناسب نیست. قوانین مربوط در این عرصه شامل (۱) قانون ادارات محلی (۲) قانون شورای ولایتی (۳) قانون شاروالی ها می شود.
(۲) انتخابات محلی	انتخابات باید به سطح ولسوالی ها و شاروالی ها صورت گیرد. انتخابات شورای ولسوالی ها دراخیر ۲۰۱۸ م برگزار خواهد گردید. بعدا مطابق شرایط، قانون شاروالی ها، انتخابات شاروال ها و مجالس شاروالی برگزار خواهد گردید.
(۳) امنیت	از لحاظ تاریخی، پولیس همواره منبع فساد و عامل نارضایتی مردم بوده است. ما باید ساختار وزارت امور داخله را تجدید و پولیس را دوباره تربیت نماییم تا وظایف آنها را از مأموریت های مبارزه با تروریزم به تأمین امنیت و عدالت برای شهروندان کشور تغییر دهیم.
(۴) حاکمیت قانون	تحکیم حاکمیت قانون یکی از اهداف اساسی دولت می باشد. تحقق این امر منوط به موجودیت قضات و نمایندگان عادل و توانای لوی خارنوالی در هر ولسوالی کشور می باشد.
(۵) تمویل حکومتداری محلی	قوانین موجود صرف برای شاروالی ها اجازه می دهد که در مقابل خدمات خویش عواید داشته باشند، درحالی که نهاد های محلی دیگر در ولایات و ولسوالی ها نمی توانند عواید جمع آوری نمایند. با مرور زمان، ما سعی خواهیم کرد تا برای نهاد های محلی اجازه داده شود، در مقابل خدمات خویش عواید داشته باشند. برعلاوه، ما در نظر داریم که وجوه مالی تشویقی را به سطح هر نهاد محلی ایجاد نماییم.
(۶) استراتیژی دسته بندی	در حال حاضر ولایات و شاروالی ها بر اساس تعداد نفوس و معلومات ابتدایی اقتصاد هر یک از آنان دسته بندی شده است. این دسته بندی برای بودجه ابتدایی مورد استفاده قرار خواهد گرفت، ما یک طرح به مراتب جامع تر را برای هر یک از ادارات محلی ترتیب خواهیم نمود که از آن برای وجوه تشویقی استفاده بعمل خواهد آمد. این دسته بندی شامل شاخص های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خواهد بود.
(۷) عرضه خدمات	نحوهٔ فعلی عرضه خدمات کارا و مؤثر نیست. ما عرضه خدمات را به مرور زمان در تمام سطوح به شمول ولایت و ولسوالی بهبود خواهیم بخشید. این موضوع شامل تأمین امنیت و عدالت، عرضه خدمات صحی، معارف و حفاظت از اماکن فرهنگی می‌شود.
(۸) مشارکت اجتماعی	موجودیت شوراهای ولایتی زمینه مشارکت شهروندان را فراهم می‌نماید. در این سال ما شوراهای ولسوالی را نیز تشکیل خواهیم داد و میکانیزم را جهت بهبود کمیت و کیفیت مشارکت مردم به راه خواهیم انداخت. این موضوع شامل تفتیش توسط شهروندان در قسمت عملکرد اداره محلی خواهد بود.
(۹) سرمایه انسانی	کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی برنامه‌های آموزشی و تخصصی برای کارکنان ادارات محلی و نیز برنامه‌های تبدیلی دورانی را ایجاد خواهد نمود، تا متصدیان اداری ولایت و ولسوالی‌ها به منظور پیشرفت مسلکی شان بتوانند در سطح زون های مختلف بشکل دورانی ایفای وظیفه نمایند.

چالش ها	خلاصه
	زیربنا
۱) زیربنای حکومتداری	گسترش حاکمیت قانون، امنیت و حکومتداری مستلزم حضور دولت در هر ولسوالی است. ما باید زیربناهای اساسی را فراهم نماییم تا نمایندگان ارگانهای امنیتی، نهاد های عدلی و قضایی و نماینده گان وزارتخانه‌ها در هر سطح از حکومتداری محلی حضور داشته باشند.
(۲) دارایی‌های زیربنایی	• **برق:** تأمین برق مهمترین زیربنا تلقی می‌شود. ما به سرعت در حال وصل نمودن تمام ولایات کشور به شبکه ملی برق افغانستان هستیم. در چند ماه گذشته ۹ ولایت به شبکه برق افغانستان وصل گردیده است. ما پلان داریم که تمام ولایات کشور را الی سال ۲۰۲۰ م به شبکه ملی برق افغانستان وصل نماییم. برای ساحات دور افتاده ما استراتیژی شبکه‌های غیر متصل (منفصل از شبکه) را طرح نموده‌ایم. • **ترانسپورت:** نیاز است که تمام ولایات کشور باید از طریق مسیرهای ترانزیتی مصؤن و سهل به سایر مناطق کشور وصل شوند. این موضوع یکی از عناصر عمده استراتیژی اتصال مواصلاتی ما محسوب می‌شود.
(۳) مدیریت منابع طبیعی	• زمین: حدود شاروالی‌ها و قریه ها باید به شکل واضح تعیین و علامت گذاری شوند. بدون روی دست گرفتن این اقدام، شاروالی‌ها قادر به جمع‌آوری عواید و یا هم عرضه خدمات به شهروندان نخواهند بود. اداره مستقل اراضی افغانستان باید تمام حدود را الی ختم سال ۲۰۱۹ م تعیین و علامت گذاری کنند. • آب: افغانستان دارای ۵ حوزهٔ آبی عمده و ۴۵ حوزهٔ آبریز است. به مثابهٔ بخشی از استراتیژی انکشافی زون ها، این حوزه‌های آبی باید به گونه درست مدیریت شوند. • معادن: عقد قراردادهای معادن از جانب حکومت مرکزی، اما مدیریت آن به شکل محلی صورت می‌گیرد. ما باید ظرفیت وزارت معادن و پترولیم و ادارات محلی ذیربط را به منظور مدیریت مؤثر این منابع ارتقاء دهیم، بخصوص در ولسوالی‌های که معادن در آن قرار دارند. • جنگل داری: مانند معادن، دارایی‌های جنگلات نیز در زمرهٔ منابع طبیعی مهم محسوب می‌شوند که مدیریت آن به شکل محلی صورت می‌گیرد. ما باید ظرفیت وزارتخانه های ذیربط و ادارات محلی را به منظور مدیریت مؤثر این منابع ارتقاء بخشیم.

به منظور از میان برداشتن تدریجی چنین محدودیت ها، ما یک چهارچوبی را طرح خواهیم نمود. از آن جایی که ما می توانیم پالیسی های مورد نظر را نسبتا سریعتر طرح نماییم، بناء چالش های فرا راه حکومتداری سریع‌تر رفع خواهد شد. اما روند از میان برداشتن چالش های فرا راه امور زیربنایی احتمالا آهسته تر خواهد بود، زیرا تطبیق پروژه های دولتی و پروژه های بزرگ زیربنایی زمان‌گیر می باشد. تفصیلات مزید پیرامون هر یک از این چالش ها قرار شرح ذیل ارایه گردیده است.

چالش های فرا راه حکومتداری

• **قانونگـذاری در عرصـه حکومتـداری محلـی:** در حـال حاضـر، افغانسـتان در عرصـه حکومتـداری محلـی دارای سـه قانـون اسـت، کـه حکومتـداری محلـی را تعریـف می‌کننـد. قانـون نخسـت، قانـون ادارات محلـی اسـت کـه مسـئولیت‌های اداره ارگان هـای محلـی و سـایر ادارات محلـی را در قبـال حکومتـداری محلـی تعریـف می‌کنـد. از آن جایـی کـه قانـون ادارات محلـی دهه‌هـا قبـل تدویـن گردیـده اسـت، بنـاء ایـن قانـون مسـتلزم بازنگـری اسـت. قانـون دوم، قانـون شـوراهای محلـی اسـت کـه نقـش و مسـئولیت‌های شـوراهای ولایتـی ولسـوالی، قریـه جـات، و شـورای شـاروالی هـا را تعریـف می‌کنـد. قانـون سـوم، قانـون شـاروالی هـا مصـوب سـال ۱۳۷۹ هــ ش اسـت کـه نقـش و مسـئولیت‌های شـاروالی‌ها را شـرح می‌دهـد. ایـن قانـون بـاز نگـری خواهـد شـد.

• **انتخابـات محلـی:** افغانسـتان دارای یـک نظـام حکومتـداری متمرکـز اسـت، ایـن بدیـن معناسـت کـه والی‌هـا توسـط رئیـس جمهـور تعییـن و یـا برکنـار می‌شـوند. افغانسـتان قانـون شـوراهای ولایتـی را بـه تصویـب رسـاند کـه بـر اسـاس آن برگـزاری انتخابـات شـوراهای ولایتـی مـورد تأییـد قـرار گرفتـه اسـت، طبـق آن برگـزاری انتخابـات شـوراهای ولسـوالی‌ها نیـز در سـال ۲۰۱۸ م پیـش بینـی گردیـده اسـت. عـلاوه بـر ایـن، طبـق قانـون اساسـی افغانسـتان، بـه مـرور زمـان، انتخـاب شـاروالان نیـز بایـد از طریـق انتخابـات صـورت گیـرد. ایـن امـر یـک سیسـتم واحـد را ایجـاد مـی نمایـد کـه از طریـق آن مـا بـه مـرور زمـان در جسـتجوی انتخـاب شـاروالان، شـورا هـای ولسـوالی و شـوراهای ولایتـی مـی باشـیم، امـا رئیـس جمهـور والیـان و ولسـوالان را تعییـن خواهـد نمـود.

• **امنیـت:** عـلاوه بـر حاکمیـت قانـون، تأمیـن امنیـت یکـی از مسـئولیت‌های کلیـدی دولـت محسـوب می‌شـود. اداره ارگان‌هـای محلـی تمـام موضوعـات امنیتـی را بـا ارگان‌هـای امنیتـی مرکـزی هماهنـگ خواهـد نمـود.

• **حاکمیـت قانـون:** جهـت حصـول اطمینـان از حاکمیـت قانـون و تأمیـن عدالـت در سراسـر کشـور، محکمـه و نمایندگـی لـوی ثارنوالـی بایـد در تمـام ولسـوالی‌ها موجـود باشـد. بـا وجـودی کـه موجودیـت محکمـه و نمایندگـی لـوی ثارنوالـی از قبـل در سـاختار نهـاد هـا وجـود دارد، امـا بدلیـل مشـکلات امنیتـی، تـا فعـلا در بعضـی از ولسـوالی‌ها کارکنـان آن اعـزام نگردیـده اسـت. بنابرایـن جهـت حصـول اطمینـان از توظیـف نماینده‌هـای (کارکنـان) بخـش سـتره محکمـه و لـوی ثارنوالـی در تمـام ولایـات، مـا بایـد امنیـت لازم را در ایـن ولسـوالی‌ها تأمیـن نماییـم.

• **تمویـل مالـی:** سیسـتم مالـی کنونـی بـرای ادارات محلـی اجـازه نمـی دهـد تـا وجـوه مالـی را

جهت انکشاف ولایات، ولسوالی‌ها و شاروالی های مربوط شان، جمع آوری نمایند. از این رو در خصوص تمویل مالی محلی ما در جستجوی تطبیق دو تغییر می باشیم. اول این که، ما تحت رهبری اداره ارگانهای محل وجوه تشویقی را در سطوح زون، ولایت، ولسوالی و شاروالی تخصیص خواهیم داد. دوم این که، قوانین و طرزالعمل‌های مالی فعلی به جز شاروالی‌ها به هیچ یک از ادارات محلی اجازه کسب عاید را نمی‌دهند. به هرحال، ما سعی خواهیم نمود تا اجازه کسب عاید به شکل تدریجی، تغییرات مثبت و سالم را در میان سایر ادارات محلی به شمول ولایات و ولسوالی‌ها بوجود آوریم. صلاحیت حصول عواید، منحصر به تکمیل نمودن شرایط وضع شده توسط ادارات محلی می باشد.

- **استراتیژی دسته بندی محلی:** طبق قانون فعلی اداره محلی، هر ولایت، ولسوالی و شاروالی به درجه اول، دوم و سوم دسته بندی شده است. این دسته بندی در تخصیص منابع نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر این دسته بندی، ما یک کارت نمره دهی به معیارهای مختلف را ترتیب خواهیم نمود تا بر اساس آن ادارات محلی مورد سنجش قرار گیرد. از این کارت‌های نمره دهی به منظور درجه بندی ادارات محلی جهت تخصیص منابع استفاده به عمل خواهد آمد.

- **عرضه خدمات:** در حال حاضر، فقط ادارات حکومت مرکزی و شاروالی‌ها صلاحیت عرضه خدمات را دارند. به مرور زمان، با اعطای صلاحیت کسب عاید به ادارات محلی، صلاحیت عرضه خدمات نیز به این ادارات اعطاء خواهد گردید.

- **مشارکت اجتماعی:** شوراهای ولایتی و نیز به زودی شوراهای ولسوالی‌ها فرصت مشارکت شهروندان را در حکومتداری محلی فراهم می‌نمایند. به هرحال، ما روش‌هایی را در نظر خواهیم گرفت که بر اساس آن بتوانیم پروسه‌های بازنگری و گزارش‌دهی مشارکت اجتماعی را بهبود بخشد.

- **سرمایه انسانی:** کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی برنامه های آموزشی را جهت تربیه کدرهای خدمات ملکی که در بخش حکومتداری محلی ایفای وظیفه می نمایند؛ تهیه و ترتیب خواهد نمود. همچنان این کمیسیون، جهت پیشرفت مسلکی کارکنان خدمات ملکی که در ادارات محلی ایفای وظیفه می‌نمایند برنامه تبدیلی دورانی از یک منطقه به منطقه دیگر را تهیه و ترتیب خواهد نمود.

چالش های زیربنایی:

- **زیربنـای حکومتـداری**: بـه منظـور تأمیـن امنیـت، عدالـت و عرضـه خدمـات در سراسـر کشـور، دولـت بایـد در هـر ولسـوالی حضـور داشـته باشـد. بنابرایـن، جهـت تحقـق ایـن امـر، مـا برنامـه سـاختمان محلـی را طـرح خواهیـم نمـود. اداره ارگان‌هـای محلـی در رابطـه بـا سـنجش ضروریـات بررسـی را در ایـن خصـوص انجـام خواهـد داد. تطبیـق زیربناهـای لازم بـر عهـده وزارت شهرسـازی و مسـکن خواهـد بـود.

- **دارایی‌هـای زیربنایـی**: در ایـن عرصـه مـا بایـد دارایی‌هـای زیربنـای اساسـی را بـرای هـر ولایـت فراهـم نمائیـم. ایـن امـر شـامل وصـل نمـودن هـر ولایـت بـه شـبکه بـرق افغانسـتان و یـک شـاهراه خواهـد بـود کـه بـه وسـیله آن یـک ولایـت بـا دیگـر ولایـات کشـور وصـل شـود. فقـط از همیـن طریـق اسـت کـه مـا خواهیـم توانسـت ولایـات افغانسـتان را بـا یکدیگـر وصـل نماییـم و دیـدگاه خـود را بـه عنـوان مرکـز حمـل و نقـل و انتقـال بـرق تحقـق بخشـیم.

- **مدیریـت منابـع طبیعـی**: مدیریـت مؤثـر منابـع طبیعـی مسـتلزم قابلیـت دفاتـر اداره محلـی در عرصـه آگاهـی از منابـع و تـوان مدیریـت آن اسـت. اداره مسـتقل اراضـی افغانسـتان بایـدکار تعییـن و علامـت گـذاری حـدود ولسـوالی‌ها و شـاروالی‌ها را هـر چـه زودتـر انجـام دهـد. وزارت انـرژی و آب و وزارت معـادن و پترولیـم بایـد منابـع بیشـتری را در عرصـه منابـع طبیعـی (معـدن و زراعـت) در ولسـوالی‌ها تخصیـص دهنـد. وزارت زراعـت، آبیـاری و مالـداری بایـد نحـوه مدیریـت جنگلداری را بهبود بخشد.

در قـدم نخسـت چالـش هـای موجـود بیانگـر ایـن اسـت کـه حکومـت افغانسـتان تـا حـال قـادر نبـوده اسـت کـه حکومتـداری را در بعضـی از ولسـوالی‌ها اعمـال نمایـد. در نتیجـه حاکمیـت قانـون تأمیـن امنیـت، عرضـه خدمـات و مشـارکت اجتماعـی در بسـیاری از ولسـوالی هـای افغانسـتان تحقـق نیافتـه اسـت. بازیگـران غیـر دولتـی سـعی نمـوده انـد تـا خـلای قـدرت را کـه دولـت نتوانسـته اسـت آنـرا پـر کنـد تکمیـل نماینـد. مـا در نظـر داریـم تـا بـه شـکل تدریجـی ومنظـم، تمـام چالـش هـای فـرا راه حکومتـداری و امـور زیربنایـی را از میـان برداریـم.

چهارچوب حقوقی حکومتداری محلی

جهت مشخص نمودن وظایف و صلاحیت های تمام ادارات و نهادهای مسئول در بخش حکومتداری محلی، به یک چهارچوب حقوقی جامع نیاز است. در حال حاضر افغانستان در عرصه حکومتداری محلی دارای سه قانون است که حکومتداری محلی را تعریف می‌کنند. نخست، قانون ادارات محلی است که مسئولیت‌های اداره مرکزی و سایر ادارات محلی را در قبال حکومتداری محلی تعریف می‌کند. از آنجا که این قانون دهه‌ها قبل تدوین گردیده است مستلزم بازنگری است. دوم، قانون شوراهای ولایتی است که در این اواخر مورد تصویب قرار گرفته است و چهارچوب چگونگی کار شوراهای ولایتی را ارائه می‌دهد. سوم، قانون شاروالی ها سال ۱۳۷۹ هـ ش است که وظایف و مسئولیت‌های شاروالی‌ها را شرح می‌دهد. دو قانون اخیرالذکر در این اواخر در حال بازنگری می باشند.

در سطح ولایات و ولسوالی‌ها، هیچ قانون و یا هم مقرره‌ای مرتبط وجود ندارد که در آن وظایف و مسئولیت‌های واحدهای اداری مختلف تعریف شده باشد. علت عمده این امر ساختار تاریخی متمرکز بودن دولت افغانستان است که بر اساس آن ادارات حکومتداری محلی فقط توسط وزارت امور داخله مدیریت می‌گردید.

به منظور انکشاف مزید ساختارهای حکومتداری محلی، ما دو قانون (قانون ادارات محلی و قانون شاروالی ها) را مورد بازنگری قرار خواهیم داد و قانون شورا های محلی را تسوید خواهیم نمود. درقسمت قانون شاروالی ها ، ما مدل شاروالی پنج کشور را بصورت فراگیر مطالعه نموده و در قانون جدید شاروالی ها، ساختار اداری شاروالی، پلانگذاری، استفاده از زمین، میکانیزم‌های مالی، روش‌های فراهم آوری زیربناها و میکانیزم‌های عرضه خدمات تغییراتی را بوجود خواهیم آورد.

در خصوص قوانین جدید، ما قانون شوراهای محلی، قانون ادارات محلی که در برگیرنده وظایف و صلاحیت های اداره ولایت و ولسوالی می باشد، را تصویب خواهیم نمود. قانون شوراهای محلی شامل شوراهای ولایتی ولسوالی ها، قریه جات و شاروالی ها می باشد. هم چنان چهارچوبی را برای انتخابات شوراهای ولسوالی آینده فراهم خواهد کرد. دو قانون دیگر وظایف و صلاحیت های مسؤلین در سطح ولایات و ولسوالی ها را تعریف خواهد کرد.

اصلاحات مورد نیاز حکومت

به منظور تطبیق این پالیسی، ضرورت به یک سلسله اصلاحات در حکومت می باشد. مهمترین اصلاح مورد نیاز تعریف مجدد از روابط میان وزارتخانه های حکومت مرکزی و ادارات ولایتی می باشد. در قدم اول ما در جستجوی داشتن مدلی هستیم تا در آن وزارتخانه های حکومت مرکزی متمرکز به پالیسی سازی و برنامه های ملی دارای اولویت باشند ادارات انکشافی زون مسئول تطبیق پروژه ها و ادارات محلی نقش هماهنگ کننده را به عهده خواهند داشت. با گذشت زمان، توقع می رود که ادارات محلی نقش پر رنگ تری در ازدیاد عواید و تطبیق پروژه ها به شکل مستقیم داشته باشند.

در قدم دوم، ما باید روابط بین ریاست جمهوری، واحدهای محلی و اداره ارگانهای محلی را مدنظر بگیریم. ریاست جمهوری از طریق اداره ارگان های محلی، ادارات محلی را اداره می کند. اداره ارگان های محلی درسال ۲۰۰۷ م به منظور جدا ساختن امور ملکی حکومت از وزارت امور داخله جدا گردید. اداره ارگانهای محلی دارای ۳ معینیت، ۱۸ ریاست، شش برنامه ملی برای برنامه های حکومتداری محلی می باشد. در سطح محلی، این اداره دارای ۳۴ دفاتر والیان، ۳۸۷ دفاتر ولسوالان، ۱۶۵ شاروالی و ۳۴ شورای ولایتی می باشد.

به مرور زمان در نظر است که برای ادارات محلی استقلالیت بیشتر داده شود اما این استقلالیت باید در مطابقت با ساختارهای مناسب تشویقی باشد. اگر این کار به درستی صورت نگیرد، استقلالیت بیشتر می تواند سبب چالش هایی گردد که افغانستان به آن در پروسه های غیر متمرکز سازی مواجه بوده است.

در نتیجه این استراتیژی معیاراتی را به میان خواهد آورد که ادارات محلی توسط آن ارزیابی خواهند گردید. شاروالی ها، ولسوالی ها و ولایات وجوه مالی بیشتری را به منظور عیار ساختن خود با این معیارها از طریق وجوه مالی تشویقی بدست خواهند آورد. ما از چنین پروسه به منظور مشخص ساختن انتخابات شاروالان طوریکه قانون اساسی صراحت دارد، استفاده خواهیم نمود. این پروسه در اصل سبب کم شدن تشکیل اداره ارگانهای محلی خواهد گردید، طوری که ادارات محلی استقلالیت بیشتر بدست می آورند، در عین حال اداره ارگانهای محلی باید ظرفیت ها را ارتقاء بدهد تا بتوانند وظایف اساسی حکومت را به سطح محلی تطبیق نمایند. برای بعضی از این وظایف مانند کنترل اداری، ریاست جمهوری

(از طریق اداره ارگانهای محلی) مسئولیت اصلی را در قسمت تطبیق آن دارد. به منظور تحقق مسئولیت های دیگر از قبیل تأمین امنیت، ایجاد حقوق شهروندی و ایجاد یک مارکیت، اداره ارگانهای محلی بیشتر نقش هماهنگ کننده و تسهیل کننده را خواهد داشت. این وظایف نباید نیاز به توسعه منابع و یا تشکیل اداره ارگا نهای محلی داشته باشد.

پیشنهادها و گام های بعدی

این نقشه راه، استراتیژی ای را در رابطه به نحوه بهبود اجراات ادارات محلی افغانستان فراهم می نماید. ما پیشنهادهای خویش را در هفت بخش کلیدی بیان می داریم:

(۱) طرح قوانین مورد نیاز تا مسئولیت های هر اداره محلی را مشخص نماید. (۲) ایجاد کمیته حکومتداری محلی تحت اثر شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد. (۳) برگزاری پروسه مشورتی ملی راجع به مشخص ساختن مجدد حدود ولایات و ولسوالی ها. (۴) ایجاد هفت اداره توسعوی زون ها به منظور توسعه و تطبیق پروژه ها در زون مربوط. (۵) تطبیق اصلاحات مالی محلی به شمول ایجاد وجوه مالی تشویقی اضافه کاری و اجازه دادن به ادارات محلی تا عواید شان را افزایش دهند. (۶) ایجاد پروژه ساختمانی محلی تا از موجودیت حکومت در هر ولسوالی افغانستان اطمینان حاصل گردد. (۷) ایجاد برنامه انکشاف منابع بشری محلی. جزئیات هر پیشنهاد قرار ذیل می باشد:

•**تسوید قوانین محلی مورد نیاز:** باز نگری قانون ادارات محلی و قانون شاروالی ها و تسوید قانون شورا های محلی. این قوانین موضوعات ذیل را روشن خواهد ساخت: (۱) واضح ساختن و تعریف وظایف و مسئولیت های تمام کارکنان ادارات محلی. (۲) تهیه یک چهارچوب متمم برای دسته بندی ولایات و شاروالی ها. (۳) نهادینه ساختن و ترتیب قوانین برای ایجاد وجوه مالی تشویقی به سطح زون، ولایت و ولسوالی.

• **ایجاد کمیته حکومتداری محلی:** اداره ارگانهای محلی یک کمیته فرعی را در مورد حکومتداری محلی تحت نظر شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری طی سال مالی ۱۳۹۷ هـ ش ایجاد خواهد کرد. اداره ارگانهای محلی این کمیته را ریاست خواهد نمود و اعضای آن عبارت اند از: وزارت های (مالیه، اقتصاد، احیا و انکشاف دهات، شهرسازی و مسکن)، اداره مستقل اراضی و کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی. این کمیته مشکلات مرتبط به حکومتداری، موضوعات ساختمانی محلی، پیشنهادهای وجوه مالی تشویقی و پیشنهادهای فعلی به شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری را شناسایی خواهد نمود.

• **برگزاری پروسه مشورتی ملی راجع به مشخص ساختن مجدد حدود ولایات و ولسوالی‌ها:** در حال حاضر در نقشه های حدود توازن نفوس میان ولایات و ولسوالی ها وجود ندارد. اداره ارگان های محلی باید پروسه مشورتی را با جوانب ذیدخل به راه اندازد تا شناسایی نماید که آیا حدود ولایات و ولسوالی ها بر اساس اصل توازن نفوس تجدید گردد و یا خیر؟ اداره ارگانهای محلی باید شاخص ها و پروسه های معیاری را به منظور تقسیم بندی مجدد چنین حدود ترتیب دهد. این اداره باید معیارهایی مانند کمترین نفوس و توازن در قسمت تخصیص منابع بین ولایات و ولسوالی ها را در نظر گیرد. درضمن اداره مستقل اراضی و اداره ارگانهای محلی باید تقسیم بندی مجدد شاروالی ها را آغاز نمایند.

• **ایجاد ادارات انکشافی زون ها:** ما هفت اداره انکشافی به سطح زون را ایجاد خواهیم نمود تا پلانگذاری و هماهنگی اقتصادی را بهبود بخشند. این ادارات انکشافی در سطح زون به شکل شرکت های دولتی ایجاد خواهند گردید، نه به شکل یک واحد اداری. ادارات انکشافی زون ها فعالیت های شان را با وزارت خانه ها و ادارات محلی مربوطه هماهنگ خواهند نمود. یکی از اهداف کلیدی ادارات انکشافی زون ها، جدا ساختن پالیسی از بخش عملیاتی می باشد طوری که وزارتخانه ها متمرکز به پالیسی سازی خواهند بود و ادارات انکشافی زون ها بالای تطبیق پروژه ها تمرکز خواهند نمود.

• **تطبیق اصلاحات مالی محلی:** برای ایجاد انگیزه اصلاحات در سطح محلی، سه وجوه مالی تشویقی تحت رهبری اداره ارگانهای محلی ترتیب خواهد گردید.

(۱) وجوه مالی تشویقی به سطح زون ها.

(۲) وجوه مالی تشویقی ولایتی.

(۳) وجوه مالی تشویقی ولسوالی.

وجوه مالی براساس طرح های مشخص ارائه شده توسط ادارات محلی اختصاص داده خواهد شد. این پروسه طوری خواهد بود که هر اداره محلی طرح های پروژه های شان را به اداره ارگانهای محلی ارائه خواهد نمود اداره ارگانهای محلی در مرحله بعدی این طرح ها را همراه با پیشنهادهای تخصیص بودجه به شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری پیشکش خواهد نمود. با گذشت زمان، ما مدل هایی را تطبیق خواهیم نمود که توسط آن ولایات و ولسوالی ها بتوانند عواید شان را افزایش دهند. توانایی افزایش عواید بستگی به عوامل مختلف (سیاسی، اقتصادی و اجتماعی) خواهد داشت و توسط وزارت مالیه و شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری منظور می گردد.

- **ایجاد پروژه ساختمانی حکومتداری محلی:** به منظور حصول اطمینان از موجودیت دولت در هر ولسوالی، ما پروژهٔ ساختمانی را تا ختم سال مالی۱۳۹۷ هـ ش تحت رهبری وزارت شهرسازی و مسکن ایجاد خواهیم نمود. اداره ارگانهای محلی، نیازهای خویش را ارائه خواهد نمود و در قسمت شناسایی و تطبیق چنین پروژه ها با وزارت شهرسازی و مسکن هماهنگی خواهد داشت. هدف این است تا در هر ولسوالی افغانستان از دولت نمایندگی صورت گیرد.

- **ایجاد برنامه انکشاف منابع بشری محلی:** کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی یک مسیر کاری متمایز و برنامه های آموزشی تخصصی ویژه را برای کارکنان خدمات ملکی که در ساختار حکومتداری محلی ایفای وظیفه می نمایند، را قبل از ختم سال مالی ۱۳۹۷ هـ ش ارائه می دارد. این امر مسیر کاری قابل پیش بینی را ایجاد خواهد نمود که کارکنان خدمات ملکی ذریعه آن بتوانند در ادارات محلی مختلف کار نمایند. این برنامه آموزشی باید شامل بخشی برای حمایت از زنان باشد که در این مسیر کاری قرار دارند.

تطبیق این تغییرات پرچالش خواهد بود ولی در صورتی که به شکل درست آن تطبیق گردد، سبب خواهد شد تا ارائه خدمات و حکومتداری در سراسر افغانستان بهبود یابد. این سند نقشه راه را به منظور بهبود حکومتداری در سطح محلی ارائه نموده است. ما ساختار حکومتداری محلی موجود، موانع سد راه بهبود ارائه خدمات و راهبرد برای از بین بردن چنین موانع سد راه حکومتداری و انکشاف زیر بنایی را مورد بحث قرار دادیم تا از ارائه خدمات بهتر به شهروندان افغانستان اطمینان حاصل گردد.

کمیته حکومتداری محلی شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری، یک هفته بعد از اخذ منظوری این پالیسی از کابینه جمهوری اسلامی افغانستان، پلان تطبیقی آن را که شامل وضاحت کامل در مورد فعالیت ها و هم چنین موعد زمانی تطبیق آنها باشد را به شورای عالی حاکمیت قانون و مبارزه علیه فساد اداری ارایه می نماید.

د افغانستان اسلامي جمهوریت
ولس محوره حکومتولي

د سیمه ییزې حکومتوالی پالیسي- د سیمه ییزه ادارو د اصلاحاتو تګلاره

دری

پشتو

English

د افغانستان اسلامي جمهوریت
د زمری میاشت، ۱۳۹۷ کال

لیکلړ

سرلیک **مخ**

پیلیزه وینا... ۱
لنډیز... ۲
د افغانستان سیمه ییزه حکومتولی جوړښت ته کتنه.. ۳
سیمه‌ییزې کلیدي کچې.. ۴
(۱) زونونه... ۴
د افغانستان د زونونو لنډیز.. ۶
(۲) ولایتونه:.. ۷
(۳) ولسوالی:.. ۸
(۴) ښاروالی:.. ۹
(۵) کلي:... ۱۰
د سیمه ییزې حکومتولی پر وړاندې ننګونې:.. ۱۲
د سیمه‌ییزې حکومتولی د ننګونو لنډیز:.. ۱۲
د حکومتولی پر وړاندې ننګونې... ۱۴
بیخ‌بنسټیز ننګونې:.. ۱۵
د سیمه‌ییزې حکومتولی حقوقي چوکاټ:.. ۱۶
د حکومت اړتیا وړ اصلاحات:... ۱۷
وړاندیزونه/ وروستي قدمونه.. ۱۸

پیلیزه وینا

افغان دولت هڅه کوي چې په هېواد کې متوازنه اقتصادي او سیاسي پرمختیا رامنځته کړي. په تېره یوه لسیزه کې مونږ وکولای شول، چې د اړوندو وزارتونو په شمول د مرکزي دولت بنسټونه پیاوړي کړو. په دې وروستیو کې پر دې هم بریالي شو، چې د ښاروالیو او کلیو په کچه حکومتولۍ کې ښه والی راولو، له همدې امله د متوازنې پرمختیا هدف د تحقق لپاره د سیمه‌ییزې حکومتولۍ په برخه کې د یوې ټولیزې پالیسۍ طرحه اړینه چاره ګڼل کېږي.

متوازنه پرمختیا په دې دریو برخو کې پرمختګ ته اړتیا لري: د امنیت ټینګښت، د قانون حاکمیت او متوازنه اقتصادي پرمختیا. دغه درې برخې له یو بل سره خپل‌منځي اړیکې لري. د امنیت ټینګښت د هېواد په ټولو ولسوالیو کې د افغان امنیتي ځواکونو په شتوالي پورې تړلی دی. مونږ په دې باور یو، چې د وخت په تېریدو سره، په را روانو څلورو کلونو کې به د امنیتي ځواکونو په دوامداره پرمختګ او هوایي ځواکونو درې برابره کېدلو او ځانګړو ځواکونو په دوه برابره کېدلو سره به پر ټول هېواد د امنیتي ځواکونو واک رامنځته شي. د ارزښت وړ ټکی دا دی، چې د ځوانو رهبرانو یو نوی نسل د دفاعي ځواکونو او پولیسو په تشکیلاتو کې د لوړو بستونو د ترلاسه کولو په حال کې دي. په همدې ترتیب سره د ملي پولیسو په لیکو کې د اصلاحاتو عملي کولو بهیر پیل شوی دی. له ترهګرۍ سره له مبارزې د هېوادوالو د امنیت ټینګښت ته د پولیسو تمرکز په موخه، د عامه نظم او پوله ساتو ځواکونو تشکیل له کورنیو چارو وزارت څخه لېږې شو.

دویمه دا چې متوازنه پرمختیا د قانون حاکمیت ته اړتیا لري. په اسلامي فقه کې ،عدالت د یو دولت بنسټ جوړوي او افغان عالمان د اسلامي فقهې د عملي کیدو بېلګې او د هغې د درناوي اوږده مخینه لري. خو زمونږ تاریخ وایي، چې په تېر کې داسې پړاوونه هم ول، چې عدالت په کې په سمه توګه نه وو پلی شوی. د دغو پړاونو د تشکیل لاملونه د بهرنیانو یرغلوونه او کورنۍ جګړې وې، چې د دولتونو د ټوټه کیدو لامل شوي وو.

د دغه ډول بدلونونو پیښیدل زیات لاملونه لري، خو اصلي لامل یې همغه په سوله‌ییزه بڼه د زعامت مقام ترلاسه کولو لپاره د یو ټولیز میکانیزم نشتوالی دی. د هېواد اساسي قانون، چې له ډېرو مشورو او بحثونو وروسته تصویب شو، داسې یو چوکاټ وړاندې کوي چې پر بنسټ یې راتلوونکې ثبات د خلکو له‌خوا د ډیموکراتیکې حکومتولۍ له لارې تضمین شي. د اساسي قانون دحکمونو پر بنسټ، به هڅه وکړو، چې په راروانه کې د عدالت د ټینګښت په برخه کې متوازنه او اوږدمهاله تګلاره وړاندې کړو.

دریم دا چې متوازنه پرمختیا د هستوګنې ځای ته له پاملرنې پرته ټولو افغانانو ته د اقتصادي فرصتونو رامنځته کولو اړتیا لري. له همدې امله مونږ داسې یو اقتصادي موډل رامنځته کړی، چې پر بنسټ یې سیمه ییزه اقتصادي ستراتیژیو او بنسټونو ته ډېرپام اړول شوی . مونږ همدارنګه په سیمه‌ییزه کچه هم د اصلاحاتو وړاندېز کړی او سیمه ییزه اقتصادي ستراتیژیو ته مو په سیمه‌ییزه کچه تړاو ورکړی دی. په دې باور یو، چې د دغو اصلاحاتو عملي کیدل به په افغانستان کې متوازنې، رڼې او خوندي پرمختیا ته زمینه برابره کړي.

محمد اشرف غني

د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهور رئیس

لنډیز

دغه پالیسي د افغانستان د سیمه‌ییزه ادارو په اړه په یوې تولیزې مطالعې سره پیلېږي. ورپسې به د حکومتولۍ پر وړاندې د ننګونو او د بیخبناوو(زیربناوو) د ننګونو په ګډون د سیمه‌ییزې ادارې د پرمختیا پر وړاندې ننګونو ته کتنه وشي.پر عمده ننګونو به، چې د سیمه‌ییزې حکومتولۍ د قوانینو امقررو نوي کول، د ولایتونو او ښاروالیو د درجه‌بندۍ معیارونو بیاکتنه او د ولسوالیو په کچه د اصلاح شوې حکومتولۍ بیخ بناوې دي، بحث وشي. دریم، مونږ باید د دغه لړلید د پلي کیدو په حقوقي اړتیاوو بحث وکړو.

په دغه موضوع کې د سیمه‌ییزه ادارو، ښاروالیو او ولایتي شوراګانو د قوانینو نوي کول او بیاکتنه شاملېږي، چې دسیمه ییزه ادارو او د سیمه یزه شوراګانو جامع (ولایتي، ولسوالۍ او کلیو) قانون به جوړشی. څلورم، موږ د سیمه‌ییزه ارګانونو ادارې او د هغو بنسټونو چارې چې د دغه لید لوري د یوې سترې برخې د پلي کیدو مسؤلیت لري کتنه کوو او په لنډه توګه به خپل وړاندیزونه مطرح کړو.

د افغانستان سیمه ییزه حکومتولۍ جوړښت ته کتنه

افغانستان کولای شی د ۸ اقتصادي حوزو لرونکې اوسي، افغانستان ۳۴ ولایتونه، ۳۸۷ ولسوالۍ، ۱۶۵ ښاروالۍ او ۴۵۵۳۸ کلي لري. دا چې د هېواد د حکومتولۍ سیستم متمرکز دی؛ د کورنیو چارو وزارت د پولیسو او څایي بنسټونو په ګډون، ټولې کورنۍ چارې اداره کولې. په۱۳۸۶ه ش کال کې د سیمه ییزه ادارو ملکي برخه، د کورنیو چارو له وزارت څخه را بیله او په پایله کې د سیمه ییزه ارګانونو اداره رامنځته شوه. اوسمهال ټول والیان او ښاروالان خپل کاري ګزارشونه د سیمه‌ییزه ارګانونو اداړې له لارې جمهور رئیس ته وړاندې کوي. د سیمه ییزه ارګانونو اداره دسیمه ییزه ادارو د مدیریت په موخه، والیان، ولسوالان او ښاروالان د مقررۍ لپاره جمهور رئیس ته وړاندېز کوي. هره یوه له دغو ادارو څخه د هېوادوالو د یوې ارتباطي برخې په توګه فعالیت کوي.

په هر حال، د سیمه ییزه ادارو د حکومتولۍ په اوسني سیستم کې یو لړ کلیدي ستونزې شته. لومړی دا چې موږ لا تراوسه له قول اردوګانو پرته، د اقتصادی ستراتیژیو رامنځته کولو په موخه له ولایتي کچې څخه را بهر شوي نه یو. دویم دا چې زموږ د ولایتي حکومتولۍ د جوړښت په برخه کې قانون جوړونه په سمه توګه نه ده ترسره شوې. د ولایتونو مدیریت د والیانو په لاس د واک له تمرکز څخه پیل تر کوچني رول پورې، چې هغه د ولایتي شوراګانو د همغږۍ چارې دي، مسایل رانغاړي، چې مدیریت یې یوازې پر امنیتي مسایلو متمرکز دی. دریم داچې پر ځینو ولسوالیو د دولت واک په ټیټه کچه حتی صفر کې دی. دغې چارې یوه امنیتي او عدلي تشه رامنځته کړې ده، چې د دولت ضد عناصر د دغې تشې د ډکولو په هڅه کې دي.

د ښاروالیو چارې په نسبي توګه زیات وضاحت لري. د ښاروالیو قانون د ښاروالیو اساسي مسوولیتونه ټاکلي دي. دغه قانون ښاروالیو ته اجازه ورکوي، چې د یوازیني سیمه ییز بنسټ په توګه د خپلو خدماتو په بدل کې له ښاریانو محصول واخلي. د هغوئ د خدماتو وړاندې کولو اساسي جوړښت تر دې مهاله اغېزناک نه دی، خو لړ تر لړه روڼ دی. سره له دې، چې اساسي قانون وضاحت لري، چې ښاروالان باید انتخابي وي، خو تر اوسه دغه کار نه دی ترسره شوی. خو له نیکه مرغه ، چې موږ د سیمې په کچه ډیر بریالیتوبونه لرو. د ملي پیوستون پروګرام او د هغه ځایناستی (ولسي ترون) د کلیو د ودې اخیستې لپاره یو څرګند او ټینګ چوکاټ چمتو کړی دی. افغان دولت د کلیو شوراګانو رامنځته کولو او د بلاعوضه مرستو چمتو کولو له لارې وکولای شول، چې د هېواد په کچه زرهاوو کلیو ته د د خپل واک لمنه وغځوي. سر بیره پردې د ولسی ترون پروګرام پراختیا موندلې تر څو ښاري سیمې تر خپل پوښښ لاندې راولي. دغه سیمه ییز بنسټونه په لاندې جدول کې خلاصه او وروسته بیاله جزئیاتو سره تشریح شوي دي.

سیمه‌ییزې کلیدي کچې

اداري دفترونه	لنډیز
ملي	د سیمه ییزه ارګانونو اداره په ۱۳۸۶ هـ ش کال کې د سیمه ییزې حکومتولۍ د ملکي چارو د تنظیم په موخه جوړه شوه. د ټولو ولایتونو، ولسوالیو او ښاروالیو اداري د سیمه ییزه ارګانونو اداري له لارې جمهور رئیس ته راپور ورکوي.
سیمې (زونونه)	د افغانستان اوه اساسي زونونه د نظامي قول اردوګانو او پولیسو سره هم ردیفه دي، موږ په پام کې لرو، چې د مرکزي زون او اوه زونونو د سیمه ییزې اقتصادي ودې په موخه، د اړوندو اقتصادي ادارو استازولی جوړې کړو.
ولایتونه	افغانستان ۳۴ ولایتونه لري، چې د هر یو په سر کې یې والي او د اړونده وزارتونو رئیسان قرار لري. همدارنګه عدلي او قضایي بنستونه هم د ولایتونو په مرکزونوکې شتون لري.
ولسوالی	د ولسوالیو په ادارو کې ولسوالان، د نورو وزارتونو او اړوندو ادارو دریمه درجه واحدونو مسؤلان، امنیتي او دفاعي مسؤلان او د ولسوالیو د عدلي او قضایي بنستونه شاملیږي.
ښاروالی	په افغانستان کې له ۱۶۵ څخه زیاتې ښاروالۍ شته، چې د ۱۳۷۹ هـ ش کال کې ښاروالیو د تصویب شوي قانون پر بنسټ اداره کېږي.
کلي	د ملي پیوستون او ولسي ترون پروګرامونو، د سیمه‌ییزې حکومتولۍ دلمړنې جوړښت په توګه د کلیو پرمختیایي شوراګانو د رسمي کیدو په برخه کې مرسته کړې ده.

(۱) زونونه

موږ خپل تحلیل له ټولو ستر سیمه‌ییز واحد څخه، چې زون دی، پیلوو زونونه په افغانستان کې کابو شپږو اکولوژیکي زونونو او پنځو سیند یزو حوزو ته اطلاقیږي. دا په داسې حال کې ده، چې دغه زونونه جلا سیاسي واحدونه نه دي. افغانستان کولی شي د اتو زونونو لرونکې وي، چې د اوه قول اردوګانو او د پولیسو د مرکزو سره هم ردیف دي. د سیمه ییزې اقتصادي ستراتیژۍ د پرمختیا لپاره به له سیمه ییزه واحدونو څخه کار واخستل شی. د دا ډول نوښت لپاره څینې پخواني تجربې موجودي دي ، په افغانستان کې د هلمند او ننګرهار پرمختیایي اداري له لسیزو راهیسي شتون لري. د اوبو او برېښنا وزارت په جوړښت کې د افغانستان د اوبو حوزو اړوند پنځه ریاستونه لرو. په دې برخه کې د امریکا (د تینسي اداري) او د پاکستان د (لاهور د پراختیا اداري) څېړنې شتون لري.

لکه څرنګه چې مونږ د پلازمېنې پرمختیایي خپلواکه اداره لرو. مونږ به د دغې پالیسی د تطبیق له لارې اوه، د زونونو پرمختیایی اداری را منځته کړو. هره سیمه ییزه پرمختیایي اداره په اړوند زون کې د پرمختیایي پروژو د طرحې، پلانونې، پلي کیدو او څارنې مسؤلیت لري. یا په بل عبارت دغه اداري د پروژې خاونداني دي. هره سیمه ییزه پرمختیایي اداره به د یو دولتي شرکت په بڼه جوړه شي.

پر سيمه ييزه زونونو تمرکز به عمده ګټې را منځته کړي. په لومړي ګام کې به موږ متوازنه اقتصادي جغرافيايي پرمختيا رامنځته کړو. تر دې مهاله دپرواقتصادي پروګرامونو او پاليسيو په کابل کې د پروژو پر تطبيق تمرکز درلود او يوازې کم شمېر پروژې د ځينو ولايتونو په مرکزونو کې پلې شوې دي. په دويم ګام کې به دې ډول تمرکز سره وکولی شو، پاليسي جوړونه د هغو له تطبيقي دندو څخه په روښانه بڼه جلا کړو په اوس مهال وزارتونه د خپل وخت او منابعو لويه برخه د پروژو په تطبيق مصرفوي چې دا بايد بدلون ومومي. وزارتونه بايد پاليسي او قانون جوړونکي وي او د زون پراختيايی اداري بايد ددغه پاليسو تطبيق کوونکې اوسي. په درېم قدم کې به د زون پرمختيايي اداري د زونونو ترمنځ د تکميلي پرمختيا سبب وي. دغه چاره به د ترانزيتي ادغام او هغو سيمه ييزه اقتصادي پروژو د مديريت، چې شايي په بېلابېلو زونونو کې وجود ولري ښه والي راولي .

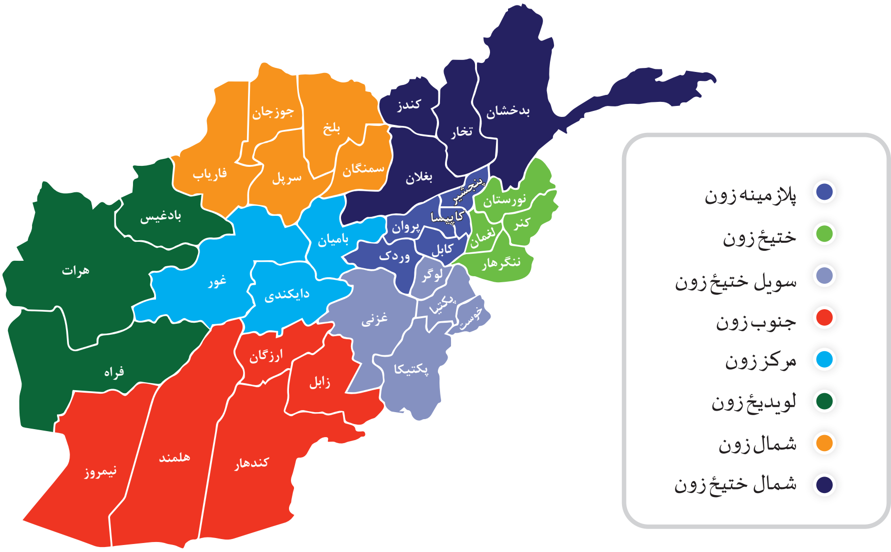

د افغانستان د زونونو لنډيز

زون	ولايتونه	نفوس	لنډيز
پلازمينه	کابل، پنجشير، کاپيسا، ميدان وردګ او پروان	۷,۱۷۹,۷۲۷	دغه زون د کابل د موجوديت په بنا د افغانستان تر ټولو لوی زون دی، توليدات د دغه زون اقتصادی کليدی ساحه حسابيږي، د کابل سيندیزه حوزه د دغه زون کليدی سيندیزه حوزه ده، د پلازمينې د زون پرمختيايی اداره چې له ورانديې را منځته شوی له هغې څخه د نورو زونونو د پرمختيايی ادارو لپاره د نمونه يی موډل په توګه استفاده کيږی .
ختيځ	ننګرهار، لغمان، کنړ او نورستان	٤,۳۷۱,٦٤٠	دغه زون له مرکزي زون سره وصل شوی او د افغانستان او پاکستان ترمنځ د کليدي سوداګريز دهليز په توګه فعاليت کوي. دغه زون سرشاره او پريمانه کرنيزو سرچينو لرونکي دی. ننګرهار منرالي سرچينې او نورستان د بنوالی اقلام لري. بناً دغه زون کولی شي د کليدي ترانزيتي واحد او د کرنيزو توليداتو د پروسس مرکز په توګه فعاليت وکړي.
سويل ختيځ	پکتيا، خوست، لوګر، پکتيکا او غزني	۳,۲۲۲,٤۲۸	دغه زون د کليدي ترانزيتي واحد په توګه فعاليت کوي او د بنوالی عمده اقلام توليدوي لکه جلغوزی.
جنوب	کندهار، هلمند، نيمروز، ارزګان او زابل	٤,۳٥۸,۱۹۲	ددغه زون کليدي سيندیزه حوزه د هلمند سيند دی، زياتي کرنيزي ځمکي لري، ايران او پاکستان ته د کليدي ترانزيتي حوزې په توګه عمل کوي.
مرکز	باميان، دايکندي او غور	۲,۰۲۲,۷۸۹	دغه زون تر ټولو کوچنی زون دی؛ خو د مهم ترانسپورتي دهليز په توګه فعاليت کوي،او له اوه زونونو څخه شپږ يې سره نښلوي.
لويديځ	هرات، بادغيس او فراه	٤,۰٤۰,٦۳۱	دغه زون د هريرود او هلمند سينديزو حوزو سره ګډيږي. ددغه زون کليدي ځانګړنې د هرات په شاوخوا کې له توليدي ساحو او له ايران او ترکمنستان سره سوداګري ده.
شمال	بلخ، سمنګان، جوزجان،سرپل او فارياب	٤,٤۷٤,۳۹۷	دغه زون يوازې د شمال له سيندیزې حوزې سره اړيکه لري. کليدي ځانګړنې يې له عمده کرنيزو ساحو،د ازبکستان سره له سوداګريزو اړيکو او د هايدروکاربن عمده زيرمې دي.
شمال ختيځ	کندز، تخار، بغلان او بدخشان	٤,٥٤٥,۳۰۳	دغه زون د امو سيند له سينديزې حوزې سره اړيکه لري. کليدي ځانګړنې يې زياتي کرنيزې او له طبيعي سرچينو ډکې ځمکې دي.
ټولګه	۳۴ ولايتونه	۳٥,۷۱٥,۱۰٦-پنځه ديرش ميليون اوه سوه پنځلس زره يو سل شپږ	

د زون پرمختيايي اداړې به يو ګډجوړښت ولري، چې په هغو کې به اړوند وزارتونه او همدارنګه(له دريو سکتوري ريسانو سربېره)په سيمه کې د تر ټولو ستر ولايت د والي، ولسوال او ښاروال دفترونو په ګډون د بورد درې دوراني

غړي شامل وي. د زونونو استازي به په دوراني بڼه ټاکل کېږي، چې په دې کار سره به ډېرو ولایتونو، ولسوالیو او ښاروالیو ته د استازیتوب فرصت برابر شي.

د زون پرمختیایي اداري به د والیانو، ولسوالانو او د ولایتونو، ولسوالیو، ښاروالیو او کلیو شوراګانو په ګډون له فرعي بنسټونو سره ښه همغږي کوي. د دغه ډول سیمه ییزه پرمختیایي بنسټونو جوړول د اقتصادي ودې لامل کېږي او په سیمه کې به د جغرافیایي- اقتصادي ودې د بدلون او د سیمې ترمنځ د مثبت رقابت یو ډول رامنځته کړي. د هر زون پرمختیایي بنسټ به د یو دولتي شرکت په بڼه په چټکۍ سره رامنځته شي، دغه چاره د ۱۳۹۷ هـ ش کال له پای ته رسیدو مخکې ترسره کېږي.

(۲) ولایتونه:

افغانستان ټول ۳۴ ولایتونه لري، چې د هر ولایت سیمه ییزه اداري د مرکزي دولت استازیتوب کوي. د سیمه ییزه ادارو د قانون مطابق، هر ولایت د وګړیو (نفوس) د شمېر په تناسب او اقتصادي پراختیا پر بنسټ په لومړیو، دویمو او دریېمو درجو سره درجه‌بندي شوي دي. له دغې ډلبندۍ څخه به د اساسي سرچینو د تخصیص لپاره استفاده وشي. په همدې حال، د سیمه ییزه ارګانونو اداره په پام کې لري، چې د نفوسو د انډول رامنځته کولو په موخه، د ولایتونو او ولسوالیو د پولو د بیاځلي سنجولو لپاره یو بهیر پیل کړي، چې بودجوي او د سرچینو د تخصیص اغېزې به له ځان سره ولري.

د سیمه ییزه ارګانونو اداره به د درجه بندۍ پر دغه سیستم سربېره، په لاندې دریو کټه ګوریو کې ځینې معیارونه طرحه کړي: (۱) سیاسي شاخصونه: د بېلګې په ډول، د ولایتی شورای ټاکنې ترسره شوی دي، (۲) اقتصادي شاخصونه: د ملي ناخالص تولید کچه، د ودې نرخ، د سوداګریز وضعیت اقتصادي سروېګانې. (۳) ټولنیز شاخصونه: په ښوونځیو کې د ماشومانو سلنه، په ښوونځیو کې د کال د شمولیت منځنۍ کچه، روغتیایي شاخصونه او داسې نور. د معیارونو دغه د امتیاز ورکونې کارتونه به د هڅونې مالي مرستې د تخصیص لپاره د ارزونې د یوې برخې په توګه وکارول شي.

په ولایتي مدیریت کې، د ولایتي حکومتولۍ له اړخه، په پراخه کچه توپیر لیدل کېږي. له بل لوري، د ځینو ولایتونو والیان د واکمنو حاکمانو او ځینې نور د بېلابېلو بنسټونو ترمنځ د همغږي کوونکیو په توګه عمل کوي. د ولایتي شوراګانو قانون پر بنسټ، منتخبې ولایتي شوراګانې د سیمه ییزې اداري پر کړنو د څارونکو په توګه عمل کوي.

په پام کې ده، چې د والیانو او نورو اجرائیوي چارواکو د فعالیتونو قانونیت او مشروعیت لپاره د سیمه ییزه ادارو پر قانون بیا کتنه وشي او د ۲۰۱۹ م کال تر پایه پلې شي. دغه قانون به د والیانو، ولسوالانو او ملکانو، کلیدي مسؤلیتونه او دندې مشخصې کړي او د شوراګانو قانون تر څنګ به د یو حمایوي یا ملاتړي سند په توګه تطبیق شي.

(۳) ولسوالۍ:

په دې برخه کې به د ولسوالیو په کچه د حکومتولۍ طریقې مطالعه شي. افغانستان په ټوله کې ۳۸۷ ولسوالۍ لري. د سیمه ییزه ادارو له قانون سره سم، دغه ولسوالۍ د نفوسو، چاپېریالي او ټولنیزو جوړښتونو پر بنسټ، په لومړیو، دویمو او درېمو کټه ګوریو باندې وېشل شوي دي. دغه صنف بندي به د اساسي سرچینو د تخصیص په توګه د استفادې وړ وګرځي. خو د ولسوالیو د فعالیتونو د سنجش او همدارنګه د هغوی لپاره د تشویقي بودجې د تخصیص په هدف به د ولایتونو لپاره د کټه ګورۍ له همغو معیارونو (لکه اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو شاخصونو) څخه استفاده وکړو.

سربېره پر دې، وړاندیز کوو، چې د هیواد ټولې ولسوالۍ دې په لاندې ډلبندۍ ووېشل شي: (۱) ښاري (۲) نیمه ښاري (۳) ترانزیتي (۴) د طبیعي سرچینو لرونکي (۵) سرحدي. همدارنګه کولی شو له دغې صنف‌بندۍ څخه د ولسوالیو د فعالیتونو د سنجولو لپاره،د یوې برخې په توګه کټه پورته کړو. د بېلګې په توګه، سره له دې، چې یو ولسوال کولی شي هر ډول ولسوالۍ رهبري کړي، خو د هرې ولسوالۍ لپاره ستراتیژۍ توپیر کوي. د ښاري ولسوالیو اړتیاوې د طبیعي سرچینو لرونکو له اړتیاوو څخه توپیر لري. اړوندې شوراګانې د ولسوالیو د سیمه ییزه ادارو د څارنې مسؤلیت پر غاړه لري، چې په هغو کې ولسوالان، د درېمو واحدونو مسؤلین او د ولسوالیو امنیتي او دفاعي مسؤلان شاملېږي. لاندې د پورتنۍ کټه ګورۍ له مخې د هرې یوې لنډه یادونه شوې:

- **ښاري:** هغه ولسوالۍ، چې تر ټولو ډېر نفوس لري او د سرچینو تر ټولو ډېر تخصیص ته اړتیا لري.
- **نیمه‌ښاري:** دغه ولسوالۍ د ښاري ولسوالیو په شاوخوا کې موقعیت لري او تر ډېره د خپلو نږدې ښاري ولسوالیو فعالیتونو پورې تړلي دي.
- **ترانزیتي:** له دغو ولسوالیو څخه عموماً د ترانزیت لپاره استفاده کېږي او د زیات نفوس لرونکي نه دي.
- **د طبیعي سرچینو لرونکي:** دغه ولسوالۍ د طبیعي سرچینو پراخې زېرمې لري او د کانونو او پټرولیم، کرنې، اوبو لګونې او مالدارۍ وزارتونو او چاپېریال ساتنې ادارې له لورې اضافي سرچینو ته اړتیا لري.
- **سرحدي:** دغه ولسوالۍ د نفوسو د راټولیدو له مرکزونو څخه لیرې دي او له پولو سره په ګاونډ کې موقعیت لري، چې کولی شي د ترانزیتي دهلیزونو په توګه ښه رول ولوبوي. بعضې وختونه دغه ولسوالۍ د سر شاره طبیعی منابعو لرونکې وي، د ملي انسجام لپاره اړتیا ده دغو ولسوالیو ته ځانګړې پاملرنه وشي.

موږ لږ تر لږه د ولسوالۍ په کچه د اداري مسؤلینو دندې په پام کې نیسو. اوسمهال ډېرى ولسوالانو خپل رول او نقش ته اداری رول په توګه فکر کوي. خو د هغوی په دندو کې لاندې موارد هم شامل دي:

- **اداري دندې:** چې د سیمې د خلکو اړیکو او ارتباطاتو ته شاملېږي؛

د ولسوالانو دندې
۱. اداري دندې
۲. د امنیت ټینګښت
۳. د عدالت ټینګښت
۴. د بازارونو پراختیا
۵. د خدماتو وړاندې کول

- **د امنیت ټینګښت:** اړتیاوې سنجول او له امنیتي بنسټونو سره همغږي؛
- **د عدالت ټینګښت:** داډ حاصلول چې په هره ولسوالۍ کې باید د محکمې سیستم او د لویې څارنوالۍ استازولي موجوده وي؛
- **د بازارونو پراختیا:** د ولسوالیو د مرکزي بازارونو لپاره د سیمو پراختیا او همدارنګه د کلیو او ولسوالیو د مرکزونو ترمنځ د اړیکو ټینګښت؛
- **د خدماتو وړاندې کول:** د روغتیایي او تعلیمي خدمتونو وړاندې کولو په چاره کې د همغږې کوونکي په توګه عمل کوي.

(۴) ښاروالۍ:

افغانستان ۱۶۵ ښاروالۍ لري، چې په ۱۳۷۹هـ ش کال کې د ښاروالیو د تصویب شوي قانون له مخې اداره کېږي. همدارنګه ښاروالۍ یوازینې سیمه ییز بنسټونه دي، چې د عوایدو راټولولو حق ورکړل شوی دی. مونږ به د ښاروالیو په کچه د ډیرو مثبتو بدلونونو شاهدان اوسو.

- **قلعه نو (بادغیس):** ښاروال د ښځو لپاره یو سوداګریز مرکز رغولی دی، چې په دې وروستیو کې د افغانستان اسلامي جمهوریت جمهور رئیس محمد اشرف غني له خوا پرانستل شو. دغه سوداګریز مرکز په دوو پوړونو کې رغول شوی او په هغه کې د ښځینه پانګوالو لپاره ۴۶ دوکانونه موجود دي.
- **میمنه (فاریاب):** دلته ښاروالۍ د ملي فستیوالونو او غونډو په څېر محفلونو لپاره یو پرانستی سالون رغولی دی. د دغه سالون جوړولو لپاره د میمنې ښار د ښاري پراختیا له بودجې څخه ۴ میلیونه افغانۍ لګول شوي دي.
- **چاریکار(پروان):** د چاریکار ښاروالۍ پردې بریالۍ شوې، چې د ښار کلیدي برخو کې د کثافت دانیو په ځای پرځای کولو سره، د جامدو کثافاتو راټولول، ښه مدیریت کړي.

له دې سره سره، د ښاري حکومتوالۍ ډیرې ستونزې په خپل ځای پاتې دي

لومړی، د ښاروالیو موجوده ۱۳۷۹هـ ش کال نافذ قانون ډېر زوړ دی چې په هغه کې د ښاروالیو او ښاروالانو مسؤلیتونه په کره توګه نه دي تشخیص شوي. موږ د ښاروالیو قانون پر نوې مسودې کار کوو او هیله مند یو، چې د ۲۰۱۸ م کال له پای ته رسیدو مخکې بشپړه شي. په دغه چاره کې د زون بندۍ په طرزالعمل کې بدلون هم شامل دی. اوس مهال ښاروالیو د اړوندو ښاري ناحیو لپاره تفصیلي طرحې جوړوي. په همدې حال کې، د کابل ښاروالۍ یوازې درېمه برخه تفصیلي او کره طرحې لري. موږ د بدلون نه منوونکې تفصیلي ډیزاین ډېر څخه وځو او د زون بندۍ یو انعطاف منوونکي ډېر پیلوو.

دویم، سره له دې، چې ښاروالیو ته د عوایدو لرلو واک ورکړل شوی، خو ځینې ښاروالۍ نه‌شي کولی، چې کافي عواید راټول او حتی د خپلو کارکوونکو تنخواوې ورکړي. د یادونې وړ ده، چې په دې اړه د قانون په بیا تسوید سره به موږ ښاروالیو ته د عایداتي سرچینې په توګه یو مالي موډل هم چمتو کړو، چې د هغه پر بنسټ به ښه توګه اساسي خدمتونه وړاندې کړای شي.

درېیم، حتی هغه ښاروالۍ، چې ښه عاید ترلاسه کوي، د خدماتو وړاندې کولو ډېر بې کمزوری دی. کثافات ډېری

وخت نه راټولېږي، سړکونو او اساسي بیخبناوو پراختیا نده موندلې. په عین حال کې، باید اعتراف وکړو، چې زموږ ښاروالیو ته د ځینو هېوادونو په څېر د خدماتو وړاندې کولو لپاره صلاحیتونه نه‌دي ورکړل شوي. د بېلګې په توګه، د برېښنا خدمتونه د برېښنا شرکت له‌خوا وړاندې کېږي، د اوبو رسول د اوبو رسوني شرکت له‌خوا ترسره کېږي، امنیت د کورنیو چارو وزارت له‌خوا نیول کېږي او عدالت د لوی څارنوالۍ او سترې محکمې له‌خوا ټینګېږي. له همدې امله ښاروالیو ته د ورکړل شویو صلاحیتونو د حدودو په اړه غور کېږي او هغو ښاروالیو ته، چې وړتیا یې ښودلې، د لا زیات واک ورکولو لپاره یو میکانیزم په پام کې لرو.

څلورم، موږ به په بشپړه روڼتیا او د مشارکتي حکومتوالۍ له اصولو سره سم، د وړتیا لرونکو ښاروالانو د هڅونې په موخه یوه اندازه مالي امکانات د ښاروالیو د تشویقي مالي مرستې په توګه ځانګړې کړو. د لازیاتو صلاحیتونو د تفویض لپاره به د سنجونې معیارونو عین چوکاټ (سیاسي، اقتصادي او ټولنیز) د ښاروالیو د ارزونې او د ښاروالۍ بودجې د تخصیص لپاره هم د استفادې وړ وګرځي.

پنځم، موږ باید د ښاروالیو د سرحدونو ټاکلو او نښه کولو موضوع هم په پام کې ونیسو. د ښاروالیو ډېرى اوسنۍ پولې په تېرو لسیزو کې، هغه هم داسې مهال، چې د ښارونو نفوس څو برابره کم ؤ، ټاکل شوې دي. دا چې زموږ د ښاروالیو پولې ندي پراخې شوې، دغه حالت د شته ځمکو په حدودو کې پراختیا له محدودیتونو سره مخ کړې،دغه موضوع په غیر ضروري ډول د کورنو د بیعو د لوړیدو لامل شوې دی. د اراضی او د سیمه ییزه ارګانونو اداري باید د ښاروالیو د اوسنیو پولو د ارزونې او د اړتیا پر مهال د بیاځلي نښې اېښودنې پروګرام ترلاس لاندې ونیسي.

شپږم، د کابل ښاروالۍ د صلاحیتونو په اړه دی بیاځلي غور وشی. موږ به د هغې ځانګړی وضعیت په نورو ښاروالیو کې لغو کړو. همدارنګه مونږ به د کابل ښاروالۍ صلاحیتونه غیر متمرکز او په څو حوزو تبدیل کړو، د کابل ښاروالۍ به په څو ښاروالیو تقسیم شی چې هره ښاروالۍ به ځانګړې ښاروال ولري او په دی ډول به ښاروالۍ له خلکو سره له نژدې کار وکړي. د کابل والي به د همغږي کوونکي صلاحیت ولري او د مرکز زون د پراختیا اداره به د یوه پراختیایی بنسټ په ډول عمل وکړي. موږ به د ټولو ښکېلو لوریو د مسؤولیتونو او رولونو د مشخص والي په موخه، د ښاروالیو په نوي قانون کې دکوڅو وکیلان (دګزر وکیلان) او نورو سیمه ییزه جوړښتونو رول مشخص کړو.

اووم، موږ د ټولنیز کور پروګرام چمتو او ترتیبوو. د ښار او کور جوړولو وزارت باید په افغانستان کې د کور د غوښتنو په اړه یوه مطالعه ترسره او د ټولنیز کور پلان چمتو او ترتیب کړي. یاد وزارت به دغه پلان د نوي دولتي شرکت او یا هم د دولتي کور جوړونې تصدی شرکت له لارې تطبیق کړي.

(۵) کلي:

افغانستان د کلیو او سیمو په کچه د ولسونو د پراخه ګډون په برخه کې ډېرې بریاوې لري، دغه بریاوې د ملي پیوستون پروګرام او د هغه ځای ناستي ولسي تړون پروګرام په پایله کې ترلاسه شوې دي، د دغو پروګرامونو په ترڅ کې موږ وکولای شول، چې د هېواد په ۳۴ ولایتونو کې له ۴۵۵۳۸ څخه زیاتو کلیو ته یو نیم میلیارد ډالره

بلاعوضه مرسته چمتو کړو.

د ولسي تړون نوی پروګرام د دولت او ټولنې ترمنځ يوه ګډه ژمنه ده، چې په واقعيت کې د دولت د پرمختيايي ليدلوري د تحقق لپاره د بنسټ ډبره ګڼل کيږي. په ټوليز ډول، دغه پروګرام د مشروعيت او له خو ټوټو څخه د مخنيوي لپاره د دولت هڅه او هاند دی. ولسي تړون د ټولنيزو لومړيتوبونو پر بنسټ هر هيوادوال ته د اساسي خدمتونو وړاندې کولو لپاره يوه ژمنه ده. د لومړي ځل لپاره به د افغانستان ښاري او کليوالي پرمختيايي پروګرامونه تر يوه چتر لاندې پلي شي.

د افغانستان د ولسي تړون پروژه، د ولسي تړون لومړيتوب لرونکي ستر ملي پروګرام يوه برخه ده.

له همدې امله لازمه ده، چې د افغانستان له اقتصادي او سياسي پرمختيا سره د مرستې لپاره، د ولسي تړون پروګرام جوړښت کې بدلون راشي.

لومړی دا، چې که د ولسي تړون پروګرام پر يو دوامداره پروګرام بدل شي، بايد د ولسي تړون چوکاټ، مالي کټې د پروژو ارزونې بهير د يوې برخې په توګه په پام کې ونيول شي.

دويم، دغه پروګرام بايد د هر کلي په سترو ګروپونو کې مدغم او دغو سترو ګروپونو لپاره لويې بلاعوضه مرستې چمتو کړي.

دغه بهير د ولسی تړون د پروګرام سره مرسته کوي چې تر څو د ولسواليو، ولايتونو او د زون لوی پروګرامونه سره همغږي کړي

دريم، دغه پروګرام بايد د کرنې سکتور په ملاتړي طريقې کې بدلون راولي. دلته بايد پروګرام له هغو پروژو څخه ملاتړ وکړي، چې د حبوباتو (لکه غنم) له کښت سره مرسته کوي، د امکان په صورت کې دې د تخمونو د توليد پر ښه‌والي، د هغو پر حاصل او همدارنګه د کرنيزو کوپراتيفونو پر جوړولو او ملاتړ تمرکز وکړي.

د هيواد د کليو حکومتوالي د حکومتوالی د لاندې جوړښتونو له لارې اداره کيږي:

- **ملک:** د کلی په کچه د دولت يوازينی کارکوونکي استازی دی. ملکان د مړينې او زېږون وثيقو د صادرولو په شمول، د کليو د اداري چارو ترسره کولو مسؤليت لري. دغه ملکان د ټولنې د پرمختيايي پروژو په پلي کولو کې کوم رول نه لري. ملکان د سيمه ييزه ارګانونو اداري له لوري د سيمې د پرمختيايي شوراګانو، مخورو او سپين ږيرو په مشوره ټاکل کيږي.

- **سيمه‌ييزه پرمختيايي شورا:** د کلي په کچه د استازيتوب يو بنسټ دی، چې د سيمې د پرمختيا پر پلان جوړونه،

د سیمه ییزه پروژو پر تطبیق او د دولتي خدماتو وړاندې کولو باندې پر څارنه بوختـه ده. د دغې شورا غړي د ولسي ټرون او ملي پیوستون پروګرامونو له لارې ټاکل کېږي.

د سیمه ییزې حکومتولۍ پروړ اندې ننګونې:

موږ د سیمه ییزې حکومتولۍ د پلي کول په چاره کې له یو لړ ننګونو سره مخ یو. دغه ننګونې په عمومي توګه په اساسي قانون کې د تعریف شویو اصولو له شتوالي څخه را څرګندیږي. موږ دغه ننګونې د حکومتولۍ او بیخبناوو (زیربنایي) ننګونو په توګه تشخیص کړي، چې په ټوله کې نهه د حکومتولۍ ننګونې او درې هم جوړښتي ننګونې دي او په لاندې توګه ورنه یادونه شوې ده:

د سیمه‌ییزې حکومتولۍ د ننګونو لنډیز:

ننګونې	لنډیز حکومتوالۍ
(۱) د سیمه‌ییزې اداري حقوقي چوکاټ	د سیمه‌ییزې حکومتولۍ لپاره (او قانوني)مناسب نه دی. په دې برخه کې اړوندو قوانینو: (۱) د سیمه ییزه ادارو قانون (۲) د ولایتي شوراګانو قانون(۳) د ښاروالیو قانون شاملېږي.
(۲) سیمه‌ییزې ټاکنې	ټاکنې باید د ولسوالیو او ښاروالیو په کچه ترسره شي. د ولسوالیو شوراګانو ټاکنې به د ۲۰۱۸ م کال په پای کې ترسره شي. له هغه وروسته به د ښاروالیو قانون له مخې د ښاروالیو او د ښاروالیو مجلس ټاکنې هم وشي.
(۳) امنیت	له تاریخي پلوه، پولیس د فساد سرچینه او تل د خلکو د نه رضایت لامل وه. موږ باید د کورنیو چارو وزارت پر جوړښت له سره کتنه وکړو او پولیس بیاخلي وروزو، تر څو دندې یې له ترهګرۍ سره د مبارزې پر ځای، د هېوادوالو د امنیت او عدالت تامینولو ته رابدلې شي.
(۴) دقانون حاکمیت	د قانون حاکمیت ټینګښت د دولت له اساسي موخو څخه ده. دغې موخې ته رسېدل، د افغانستان په هر ولایت کې د قاضیانو او د لویې څارنوالۍ عادلو او ور استازیو په شتوالي پورې تړلی ده.
(۵) د سیمه‌ییزې حکومتولۍ تمویل	شته قوانین یوازې ښاروالیو ته اجازه ورکوي، چې د خپلو خدمتونو په بدل کې عواید ولري، په داسې حال کې، چې په ولایتونو او ولسوالیو کې نور سیمه‌ییز بنسټونه عواید نه لري. د وخت په تېریدو سره به هڅه وکړو، چې سیمه ییزه بنسټونو ته د خپلو خدمتونو په بدل کې د عوایدو راټولولو اجازه ورکړل شي. له دې سربېره په پام کې لرو، چې د هر سیمه ییز بنسټ په کچه تشویقي مالي مرسته ځانګړې کړو.
(۶)د ډلبندۍ(تقسیم بندي)استراتیژي	اوس مهال ولایتونه او ښاروالۍ د نفوسو او د هغوی د هر یو د اقتصاد په اړه د لومړنیو معلوماتو پر بنسټ ډلبندي شوی دي، دغې ډلبندۍ څخه به د لمړنی بودجې لپاره استفاده وشي. خو موږ به دهرې سیمه‌ییزې اداري لپاره له دې څخه هم څو برابره تولیزه طرحه چمتو کړو، چې له هغې څخه د تشویقي مالي مرستې په برخه کې استفاده وشي. په دغه ډلبندۍ کې به سیاسي، اقتصادي او ټولنیز شاخصونه هم شامل وي.
(۷) د خدمتونو ور اندې کول	د خدمتونو وړاندې کولو اوسنۍ بڼه کارنده او اغېزناکه نه ده. موږ به د ولایتونو او ولسوالیو په کچه د خدماتو وړاندې کولو بڼې د تدریجي ښه‌والي په شمول په ټولو کچو کې د خدمتونو وړاندې کولو بڼې کې ښه والی راولو. په دغه موضوع کې د امنیت او عدالت ټینګښت، د روغتیایي خدماتو وړاندې کول، پوهنه او له فرهنګي ځایونو څخه ساتنه شاملېږي.
(۸) ټولنیزګډون	د ولایتي شوراګانو شتوالي د هېوادوالو ګډون ته زمینه برابروي. په دغه کال کې به موږ د ولسوالیو شوراګانې هم تشکیلوو او له داسې میکانیزمونو څخه به استفاده وکړو، چې پر بنسټ یې د ټولنیز ګډون په کچه او کیفیت کې ښه‌والی راشي. په دغې موضوع کې به د سیمه ییزه ادارو د فعالیتونو په اړه د هېوادوالو ارزونه هم شامله وي.
(۹) انساني پانګه	د اداری اصلاحاتو او ملکي خدماتو خپلواک کمیسیون به د سیمه‌ییزه ادارو کارکوونکو لپاره تخصصي روزنیز پروګرامونه او همدارنګه د هغوی د مسلکي تګلورې د پرمختګ لپاره د ولایتونو او ولسوالیو د ادارو چلوونکو د دوراني تبدیلي پروګرامونه چمتو کړي تر څو وکړای شي د مختلفو زونونو په کچه په دوراني ډول دندې تر سره کړي.

چالش ها	خلاصه بيخبناوي (زيربناوي)
(۱)د حکومتولۍ بيخ بنسټونه (زيربناي)	په هره ولسوالۍ کې د قانون حاکميت پراختيا، د امنيت ټينګښت او حکومتولۍ عملي کول د دولت حضور ته اړتيا لري. موږ بايد په دې برخه کې اساسي بيخبناوې چمتو کړو، چې له دې سره به امنيتی، عدلی اوقضای او د وزارتونو استازولۍ د سيمهييزې حکومتولۍ په هره برخه کې شتون ولری .
(۲) بيخبنايي شتمنۍ	• **بريښنا:** د بريښنا تأمين تر ټولو مهمه بيخبنا(زيربناء) ګڼل کېږي. موږ په چټکۍ سره د افغانستان له برېښنا شبکې سره د هېواد د ټولو ولايتونو د نښليدو په حال کې يو. يوازې د څو مياشتو په ترڅ کې نهه ولايتونه د افغانستان له بريښنا شبکې سره ونښلول شول. موږ پلان لرو، چې تر ۲۰۲۰م کال پورې ټول ولايتونه د افغانستان له بريښنا شبکې سره ونښلو. د ډېرو لرو پرتو سيمو لپاره مو د غير متصلو شبکو (له شبکې سره منفصل) ستراتيژۍ طرحه کړې ده. • **ترانسپورت:** اړتيا ده څو ټول ولايتونه د خوندي او آسانه ترانزيټي مسيرونو له لارې د هېواد له نورو سيمو سره ونښلول شي. دغه موضوع زموږ د مواصلاتي اتصال سراتيژي له عمده عناصرو څخه ګڼل کېږي.
(۳)د طبيعي سرچينو مديريت	• **ځمکه:** د ښاروالیو او کليو پولې او سرحدونه بايد په څرګنده توګه وټاکل او نښه کړای شي. د دغه اقدام له ترلاس لاندې نيولو پرته به ښاروالۍ د عوايدو راټولولو او يا د ښاري خدماتو وړاندې کولو وړتيا ونه لري. د افغانستان د ځمکې خپلواکه اداره بايد د ۲۰۱۹م کال تر پايه ټولې پولې وټاکي او نښه يې کړي. • **اوبه:** افغانستان پنځه عمده د اوبو حوزې او ۴۵ د اوبو مرستيالې سرچينې لري. د اوبو دغه حوزې بايد د زون پرمختيايي ستراتيژۍ د يوې برخې په توګه په سم ډول اداره شي. • **کانونه:** د کانونو ترونونه د مرکزي حکومت لهخوا خو د هغو مديريت په سيمهييزه بڼه ترسره کېږي. موږ بايد په ځانګړې توګه کان لرونکو ولسواليو کې، د دغو سرچينو د اغېزناک مديريت لپاره د کانونو او پټروليم وزارت او اړوندو سيمه ييزه ادارو وړتياوې لوړې کړو. • **ځنګل ساتنه:** د کانونو په څېر د ځنګلونو پانګې هم له مهمو طبيعي سرچينو څخه دي، چې په سيمهييزه کچه اداره کېږي. موږ به د دغو سرچينو د اغېزناک مديريت په موخه د اړوندو وزارتونو او سيمه ييزه ادارو وړتياوې لوړې کړو.

موږ به د دغه ډول ننګونو د تدريجي له منځه وړلو لپاره يو چوکاټ طرحه کړو. کولی شو په نسبتاً کم وخت کې په دې برخه کې د اړتيا وړ پاليسی طرحه کړو، په احتمالي ډول به د حکومتولۍ پر وړاندې د ننګونو له منځه وړلو بهير په چټکۍ سره ترسره شي. خو د بيخبنايي چارو پر وړاندې محدوديتونو د له منځه وړلو بهير به په احتمالي توګه ورو وي. ځکه، چې د دولتي او سترو بيخبنايي پروژو تطبيق به وخت وغواړي. د دغو ننګونو په اړه اړين تفصيلات په لاندې ډول وړاندې شوي دي:

د حکومتولۍ پروړ اندې ننګونې

•د سیمه‌ییزې حکومتولې په برخه کې قانون‌جوړونه: اوسمهال افغانستان د سیمه‌ییزې حکومتولۍ په برخه کې درې قانونه لري، چې سیمه‌ییزه حکومتولي تعریفوي. لومړی قانون دسیمه‌ییزې ادارې قانون دی، چې د سیمه ییزه ارګانونو ادارې او نورو سیمه ییزه ادارو مسولیت د سیمه ییزه حکومتولۍ په اړه تعریفوي.دا، چې دغه قانون څو لسیزې مخکې تدوین شوی، بیاکتنې ته اړتیا لري. دویم قانون، چې دسیمه ییزو شوراګانوقانون ولایتی، ولسوالۍ او کلیو شوراګانو رول او مسؤلیتونه تعریفوي. دریم هم د ښاروالیو د ۱۳۷۹ هـ ش کال قانون دی، چې د ښاروالیو دندې او مسؤلیتونه تشریح کوي. دغه قوانین به تر بیاکتنې وروسته نوي شي.

• سیمه‌ییزې ټاکنې: افغانستان یو متمرکز حکومتي نظام لري، په دې معنې، چې د والیانو د تقرر او ګوښه کیدو چارې د جمهور رئیس له خوا ترسره کېږي. دغه هېواد د ولایتي شوراګانو قانون تصویب کړی، چې پر بنسټ یې د ولایتي شوراګانو ټاکنې د تأیید وړ ګرځي او د هغه مطابق په ۲۰۱۸ م کال کې د ولسوالیو شوراګانو ټاکنو له ترسره کیدو څخه وړاندوینه شوې ده. سربېره پر دې، د افغانستان اساسي قانون د حکمونو له مخې، د وخت په تېریدو سره، ښاروالان هم باید د ټاکنو له لارې غوره شي. دغه چاره په خپل ذات کې یو واحد سیستم رامنځته کوي، چې د وخت په تېریدو سره به د هغه په وسیله منتخب ښاروالاون او د ولسوالیو او ولایتي منتخبې شوراګانې ولرو، اما والیان او ولسوالان به د ولسمشر له خوا ټاکل کیږي.

• امنیت: د قانون پر حاکمیت سربېره، د امنیت ټینګښت هم د دولت له کلیدي مسوولیتونو څخه ګڼل کېږي. د سیمه ییزه ارګانونو اداره به ټول امنیتي موضوعات له مرکزي امنیتي ارګانونو سره همغږي کوي.

• د قانون حاکمیت: په ټول هېواد کې د قانون حاکمیت عملي کولو او د عدالت ټینګښت څخه د داړ ترلاسه کولو لپاره باید ټولو ولسوالیو کې هم د سترې محکمې او هم د لوپې څارنوالۍ استازولۍ رامنځته شي. سره له دې، چې دغه ادارې له پخوا څخه د اړونده ادارو په تشکیلاتي جوړښت کې شاملې وې، خو د امنیتي ستونزو له امله تر اوسه ځینو ولسوالیو ته پرسونل نه دی استول شوی، له همدې امله په ټولو ولایتونو کې د سترې محکمې او لوپې څارنوالۍ برخه کې د استازیو (کارکوونکیو) له ګمارنې څخه د داړ ترلاسه کولو لپاره باید په دغو ولسوالیو کې لازم امنیت ټینګ کړو.

• مالي تمویل: اوسني مالي سیستم سیمه ییزه ادارو ته اجازه نه ورکوي څو مالي وجه د خپلو اړوند ولایاتو، ولسوالیو او ښاروالۍ د پرمختیا لپاره را ټوله کړي. له همدې امله موږ د سیمه‌ییز مالي تمویل په برخه کې دوه بدلونونه عملي کوو؛ لومړی دا چې د سیمه ییزه ارګانونو ادارې په رهبرۍ مالي سرچینې د زون، ولایت، ولسوالۍ او ښاروالۍ په کچو کې تخصیصوو. دویم دا چې اوسني مالي قوانین او طرزالعملونه (له ښاروالیو پرته) په هیڅ ډول سره یوې سیمه ییزې ادارې ته د عوایدو ترلاسه کولو اجازه نه ورکوي. په هرحال، موږ به هڅه وکړو، چې په تدریجي ډول په مثبتو او سالمو بدلونونو سره د ولایتونو او ولسوالیو په شمول سیمه ییزه ادارو ته د عواید ترلاسه کولو اجازه ورکړو. د عواید ترلاسه کولو صلاحیت په هغه صورت کې تر لاسه کولې شي چې وضع شوي شرایط پوره کړي .

• د سیمه‌ییزې ډلبندۍ استراتیژي: د سیمه ییزې حکومتولۍ له قانون سره سم، هر ولایت، ولسوالۍ او ښاروالۍ په لومړۍ، دویمه او دریمه درجه باندې ډلبندي شوي. دغه ډلبندي د اړتیا وړ سرچینو په تخصیص کې د استفادې

ور ګرځي. له دغې ډلبندۍ سربېره به په بېلابېلو معیارونو سره د امتیاز ورکوونې یو کارت چمتو کړو، چې د هغه پر بنسټ د سیمه ییزې ادارې د امتیازاتو کچه وسنجول شي. د امتیاز ورکوونې له دغه کارت څخه به د سرچینو د تخصیص لپاره د سیمه ییزه ادارو د ډلبندۍ په موخه استفاده وشي.

• **د خدمتونو وړاندې کول:** اوس مهال یوازې مرکزي حکومتي ادارې او ښاروالۍ د خدمتونو وړاندې کولو صلاحیت لري. د وخت په تېرېدو سره به سیمه ییزه ادارو ته د عاید ترلاسه کولو صلاحیت په ورکولو سره، دغو ادارو ته د خدمتونو وړاندې کولو صلاحیت هم ورکړل شي.

• **ټولنیز ګډون:** ولایتي شوراګانې او همدارنګه به په نږدې راتلوونکې کې د ولسوالیو شوراګانې هم په سیمه ییزه حکومتولۍ کې هېوادوالو ته د ګډون فرصت برابر کړي. په هرحال، موږ به داسې تګلارې په پام کې ونیسو، چې پر بنسټ یې وکولی شو د ټولنیز ګډون د بیاکتنې او راپور ورکوونې بهیرونو کې ښه‌والی راولو.

• **انساني پانګه:** د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمیسیون به د سیمه ییزې حکومتولۍ په برخه کې د ملکي خدمتونو د کدرونو روزنې لپاره، د یوه پروګرام طرحه چمتو او ترتیب کړي. همدارنګه به کمیسیون په سیمه‌ییزو ادارو کې پر دنده بوختو د ملکي خدماتو کارکوونکو د مسلکي پرمختګ لپاره، له یوې سیمې څخه بلې سیمې ته د دوراني تبدیلي پروګرام به چمتو کړي.

بیخ‌بنسټیزې دننګونې:

• **دحکومتولۍ بیخ‌بنا (زیربناء):** دولت باید د ټول هېواد په کچه په هر ولایت کې د امنیت او عدالت د ټینګښت او د خدمتونو وړاندې کولو په موخه خپل حضور وساتي. له همدې امله به موږ د دغې چارې د تحقق په موخه، د سیمه‌ییز جوړښت پروګرام طرحه کړو. د سیمه ییزه ارګانونو اداره به په دې برخه کې د اړتیا سنجونې یوه ارزونه ترسره کړي؛ خو د لازمو بیخ بناوو پلي کېدل د ښار او کورجوړونې وزارت پر غاړه وي.

• **بیخ‌بنسټیزې پانګې:** موږ به په دې برخه کې هر ولایت ته اساسي بیخ بنسټیزې پانګې چمتو کړو. په دغه چاره کې به د افغانستان له برېښنا شبکې سره د هر ولایت نښلول او یوه لویه لار وي، چې پر مټ یې یو ولایت له بل سره ونښلول شي، یوازې له همدې لارې ده، چې موږ به وکولی شو د افغانستان ولایتونه یو بل سره ونښلوو او د ترانسپورتي لېږد رالېږد او برېښنا لېږد مرکز په توګه خپل موقعیت ومومو.

• **د طبیعي سرچینو مدیریت:** د طبیعي سرچینو اغېزناک مدیریت له دغه ډول سرچینو څخه د پوهاوي او د هغو د مدیریت په اړه د سیمه ییزه ادارو د دفترونو ورتیاوو ته اړتیا لري. د افغانستان د ځمکې خپلواکه اداره باید ژر تر ژره د ولایتونو او ولسوالیو د پولو ټاکلو او نښه کولو کار ترسره کړي. د اوبو او برېښنا او د کانونو او پټرولیم وزارتونه باید د طبیعي سرچینو (کان کیندنه او کرنه) په برخه کې لازیاتې سرچینې ولسوالیو ته ځانګړې کړي. د کرنې او اوبو لګولو وزارت باید زموږ د ځنګلي شتمنیو د مدیریت په بڼه کې ښه والی راولي.

په لومړي ګام کې، شته ننګونې دغه ټکی بیانوي، چې افغان حکومت تر اوسه

په دی ندې توانېدلې، چې په ځینو ولسوالیو کې حکومتولي عملي کړي. په نتیجه کې د قانون حاکمیت، د امنیت ټینګښت، د خدماتو وړاندې کولو او ټولنیز ګډون موضوع ګانې د افغانستان په ډېری ولایتونو کې نه دي پلي شوي. نادولتي لوبغاړي هڅه کوي، چې د قدرت خلا چې دولت ندې توانیدلې ډکه کړي. په پام کې لرو، چې په تدریجي ډول د حکومتولۍ او د بیخ بنایي چارو پر وړاندې ټولې ننګونې له منځه یوسو.

د سیمه‌ییزې حکومتولۍ حقوقي چوکاټ:

د سیمه‌ییزې حکومتولۍ په برخه کې د ټولو مسؤلو بنسټونو او ادارو د دندو او مقررو تشخیص لپاره یو ټولیز حقوقي چوکاټ ته اړتیا ده. اوس مهال افغانستان د سیمه‌ییزې حکومتولۍ په برخه کې درې قانونه لري، چې سیمه‌ییزه حکومتولي تعریفوي. لومړی قانون د سیمه‌ییزې اداري قانون دی، چې د سیمه‌ییزې حکومتولۍ پر وړاندې د مرکزي اداري او نورو سیمه ییزه ادارو مسؤلیتونه تعریفوي. دا چې دغه قانون څو لسیزې مخکې تدوین شوی، بیاکتنې ته اړتیا لري. دویم قانون، د ولایتي شوراګانو قانون دی، چې په دی ورستیو کې تصویب شوی دی او ددغو شورا ګانو د چوکاټ څرنګوالې تشریح کوي. درېیم قانون هم د ښاروالیو د ۱۳۷۹ هـ ش کال قانون دی، چې د ښاروالیو دندې او مسؤلیتونه تشریح کوي. دغه قوانین به تر بیاکتنې وروسته نوي شي. دوه وروستي قانونونه د بیاکتنې او نوي کیدو په حال کې دي.

د ولایتونو او ولسوالیو په کچه، د بېلابېلو اداري واحدونو د مسؤلیتونو او دندو د تعریف په اړه کوم ترتیب شوی قانون یا مقرره نشته. د دغې عمده لامل د افغان حکومت د متمرکزوالي تاریخي جوړښت دی، چې پر بنسټ یې پخوا سیمه‌ییزې حکومتي اداري یوازې د کورنیو چارو وزارت له‌خوا اداره کیدې.

موږ به د سیمه ییزې حکومتولۍ جوړښتونو د مناسب پرمختګ لپاره دوه قوانین (د سیمه ییزې اداری قانون او د ښاروالیو قانون) بیا کتنه او د سیمه ییزه شوراګانو قانون به تسوید کړو، د ښاروالۍ قانون په برخه کې به د پنځه هېوادونو د پنځو ښاروالیو موډل په پراخه توګه مطالعه کړو او د ښاروالۍ په نوي قانون کې به د ښاروالۍ په اداری جوړښت، پلان‌جوړونې، له ځمکې څخه د استفادې، مالي میکانیزمونه، د بیخ‌بناوو چمتو کولو تګلارو او د خدماتو وړاندې کولو میکانیزمونو کې بدلونونه را منځته کړو.

مونږ به په ځانګړي ډول نوي قوانین، د سیمه ییزه شوراګانو قانون د سیمه ییزه ادارو قانون چې د ولایت او ولسوالۍ د اداري دندی او مسؤلیتونه په بر کې نیسي تصویب کړو. د شوراګانو قانون، ولایتی، ولسوالۍ، د کلیو شورا او ښاروالیو ته شاملېږی او همدارنګه به د ولسوالیو شورا راتلونکیو ټاکنو ته یو چوکاټ را منځته کړي. دوه نور قانونه به د ولایتونو او ولسوالیو په کچه د مسؤلینو دندې او مسؤلیتونه تعریف کړي .

د حکومت اړتیا وړ اصلاحات:

د دغې پالیسۍ د پلي کېدو لپاره په حکومت کې یو لړ اصلاحاتو ته اړتیا ده. تر ټولو د اړتیا وړ اصلاح، د مرکزي حکومت د وزارتونو او ولایتي ادارو د اړیکو بیاځلي تعریف دی. په لومړي ګام کې د داسې یو موډل په لټه کې یو، چې په هغه د مرکزي حکومت وزارتونه پر پالیسۍ جوړلو تمرکز ولري، زون پرمختیایي اداري به د پروژو د پلي کېدو مسؤلې وي او سیمه‌ییزې اداري به د همغږۍ کوونکو رول پر غاړه ولري. تمه کېږي، چې د وخت په تېریدو سره سیمه‌ییزې اداري د عوایدو په زیاتوالي او په مستقیم ډول د پروژو په پلي کیدو کې د پام وړ رول ولري.

په دویم ګام کې، به موږ د جمهوري ریاست، سیمه ییزه ادارو او د سیمه ییزه ارګانونو اداري، د واحدونو ترمنځ اړیکې په پام کې ونیسو. جمهوري ریاست د سیمه ییزه ارګانونو اداري له لارې سیمه‌ییزې اداري اداره کوي. د سیمه ییزه ارګانونو اداره، له کورنیو چارو وزارت څخه د ملکي برخې په را جلا کولو، په ۲۰۰۷ م کال کې رامنځته شوه. دغه اداره ۳ معینیتونه، ۱۹ ریاستونه، او شپږ ملي پروګرامونه د سیمه‌ییزې حکومتولۍ لپاره لري. په سیمه ییزه کچه یاده اداره ۳۴ د والیانو دفترونه، ۳۸۷ د ولسوالیو دفترونه، ۱۶۵ ښاروالۍ او ۳۴ ولایتي شوراګانې لري.

په پام کې ده، چې د وخت په تیریدو سره سیمه ییزه ادارو ته لازیاته خپلواکي ورکړل شي که څه هم دغه خپلواکي باید د هڅونې جوړښتونو سره په مطابقت کې وي. که دغه کار په سمه توګه ترسره نه شي، زیاته خپلواکي کولی شي داسې ننګونې رامنځته کړي، چې افغانستان له هغې سره د غیر متمرکز کولو په پروسه کې مخ وه.

په پایله کې به دغه ستراتیژۍ هغه معیارونه رامنځته کړي، چې پر مټ یې سیمه‌ییزې اداري ارزول کېږي. ښاروالۍ، ولسوالۍ او ولایتونه به د تشویقي مالي مرستې له لارې له دغو معیارونو سره د عیاریدو په موخه لازمه مالي مرسته ترلاسه کړي. موږ به له دې پروسې څخه د ښاروالانو ټاکنو د تشخیص په موخه، څرنګه، چې په اساسي قانون کې صراحت لري، ګټه واخلو. که چېرې سیمه‌ییزې اداري زیاته خپلواکي ترلاسه کړي، په اصل کې به دغه بهیر دسیمه ییزه ارګانونو اداري د تشکیل د کموالي لامل شي.

په عین حال کې، د سیمه ییزه ارګانونو اداره باید په سیمه ییزه کچه دحکومت اساسي دندو پلي کېدلو په خاطر، ورتیاوې لوړې کړي، ځینې دغه دندې لکه د جمهوري ریاست اداري کنټرول (د سیمه ییزه ارګانونو اداري له‌خوا) د تطبیق په برخه کې اصلي مسوولیت لري. د سیمه ییزه ارګانونو اداره به د امنیت او د هېوادوالو حقونو د تینګښت او د یو مارکیټ رامنځته کولو په څېر د نورو مسؤلیتونو ترسره کولو په برخه کې تر ډېره د یو همغږۍ کوونکې او د آسانچاري رول ولوبوي. خو دغه دندې باید د سیمه ییزه ارګانونو خپلواکې اداري د سرچینو او تشکیل د پراختیا لامل نه‌شي.

وړ انديزونه/ وروستي قدمونه

دغه تګلاره هغه ستراتيژۍ بيانوي، چې د افغانستان د سيمه ييزه ادارو د کړنو ښه والي لپاره ورنه استفاده کېږي. موږ خپل وړانديزونه په اوو کليدي برخو کې بيانوو:

(۱) د هرې سيمه‌ييزې ادارې د مسؤليتونو د مشخصولو په موخه د اړتيا وړ قوانينو طرحه (۲) د قانون حاکميت او له فساد سره د مبارزې عالي شورا تر سيوري لاندې د سيمه‌ييزې حکومتولۍ د يوې کميټې رامنځته کول (۳) د ولايتونو او ولسواليو د پولو د تشخيص په اړه د ملي مشورې بهير رامنځته کول (۴) په هره اړونده زون کې د پروژو د پراختيا او تطبيق په موخه د اوو زونونو پرمختيايي ادارو رامنځته کول (۵) د تشويقي مالي مرستې، اضافه کارۍ او سيمه ييزه ادارو ته د عوايدو زياتلو اجازې ورکول په شمول د سيمه ييزه مالي اصلاحاتو تطبيق (۶) د افغانستان په هره ولسوالۍ کې د حکومت له شتون څخه ډاډ په موخه د يوې سيمه ييزې رغنيزې پروژې رامنځته کول (۷) د يوې سيمه ييزې بشري سرچينې د پراختيايي پروګرام رامنځته کول. نور جزئيات په لاندې ډول دي:

• **د اړتيا وړ سيمه ييزه قوانينو تسويد:** د سيمه ييزه ادارې او ښاروالیو قوانينو بيا کتنه او د سيمه ييزه شوراګانو د قانون تسويد به لاندې اړونده موضوع ګانې روښانه کړي: (۱) د ټولو سيمه ييزه کارکوونکو د دندو او مسؤليتونو روښانه کول (۲) د ولايتونو او ښاروالۍ دډلبندۍ لپاره يو نوی چوکاټ تهيه کول (۳) د زونونو، ولايتونو، او د ولسواليو په کچه د هڅونې مالي بودجې رامنځته کولو د قوانينو بنستيزول او ترتيب.

• **د سيمه‌ييزې حکومتولۍ کميټې تشکيل:** د سيمه ييزه ارګانونو اداره به په ۱۳۹۷ هـ ش مالي کال کې د سيمه ييزه حکومتولۍ په اړه د قانون د حاکميت او اداري فساد سره د مبارزې عالي شورا تر نظر لاندې رامنځته کړي، د دغې کميټې رياست به د سيمه ييزه ارګانونو خپلواکې ادارې له لورې مخته وړل کيږي او غړي به يې: د ماليې، اقتصاد، د کليو بيارغاونې او پراختيا، ښار او کور جوړولو وزارتونه، د ځمکې خپلواکه اداره او د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کميسيون وي. دغه کميټه به د قانون د حاکميت او له اداري فساد سره د مبارزې عالي شورا ته د حکومتولۍ اړوندې ستونزې، ځايي رغانيزې موضوع ګانې، تشويقي مالي مرستې او اوسني وړانديزونه مشخص کړي.

• **د ولايتونو او ولسواليو د پولو د بياځلي مشخصولو په اړه د ملي مشورتي بهير ترسره کيدل:** اوس مهال د سرحدونو په نقشه کې د ولايتونو او ولسواليو تر منځ د نفوسو توازن وجود نه لري. د سيمه ييزه ارګانو اداره بايد د ولايتونو او ولسواليو پولې او د نفوسو د مساواتو اصل معلوملولو په مقصد د ذيدخله خواو سره مشورتي بهير پيل کړي. د سيمه ييزه ارګانونو اداره بايد په دې موخه ادارو ته معيارونه او معياري بهيرونه چمتو کړي. دغه اداره بايد د ولايتونو او ولسواليو ترمنځ د سرچينو د تخصيص په برخه کې د تر ټولو کم نفوس او مساوات معيارونه په پام کې ونيسي. له دې سربېره د ځمکې اوسيمه ييزه ارګانونو ادارې بايد د ښاروالیو بياځلي تقسيم بندي پيل کړي.

• **د زون پرمختيايي ادارو رامنځته کول:** موږ به په اقتصادي پلان جوړونه او همغږۍ کې د ښه والي راوړلو په موخه، اوه د زون پرمختيايي ادارې جوړې کړو. دغه د زون پرمختيايي ادارې به د جلا اداري واحد په توګه نه؛ بلکې د دولتي شرکتونو په بڼه رامنځته شي. د زون پرمختيايي ادارې به خپل فعاليتونه له وزارتونو او سيمه ييزه ادارو سره همغږي کړي. د زون پرمختيايي ادارو يو کليدي هدف له تطبيق څخه د پاليسۍ جلا کول له عملياتي برخې

څخه دي، یعني داچې اړوند وزارتونه به په پالیسۍ جوړونه تمرکز ولري او د زون پرمختیایي ادارې به د پروژو پر پلي کولو تمرکز ولري.

• **د سیمه ییزو مالي اصلاحاتو تطبیق:** په سیمه‌ییزه کچه د اصلاحاتو رامنځته کولو د هڅونې لپاره به د سیمه ییزه ارګانونو اداری په رهبرۍ درې دوله تشویقي مالي مرستې ترتیب شي:

(۱) د زون مالي تشویقي مرسته (۲) ولایتي تشویقي مرسته (۳) د ولسوالۍ مالي تشویقي مرسته. دغه مالي وجوهات به دسیمه ییزه ادارو له خوا د مشخصو وړاندې شوو پروپوزلونو پر بنسټ ځانګړې شي. دغه بهیر داسې دی، چې هره سیمه‌ییزه اداره به د خپلو پروژو پروپوزلونه د سیمه ییزه ارګانونو خپلواکې ادارې ته وړاندې کړي، وروسته به دغه اداره پروپوزلونه د بودجې د تخصیص له وړاندېز سره د قانون حاکمیت او له فساد سره د مبارزې عالي شورا ته وړاندې کړي. د وخت په تېرېدو سره به داسې موډلونه پلي کړو، چې پر مټ يې ولایتونه او ولسوالۍ وکولی شي خپل عواید زیات کړي. د عوایدو د زیاتوالي وړتیا په بېلابېلو لاملونو پورې تړاو لري (سیاسي، اقتصادي او ټولنیز) د مالیې وزارت او د قانون د حاکمیت او اداری فساد سره د مبارزې عالی شورا له‌خوا به منظورېږي.

• **د سیمه ییزې حکومتولۍ د رغنیزو پروژو رامنځته کول:** موږ به په ولسوالیو کې د حکومت له شتوالي څخه د ډاډ ترلاسه کولو په موخه، د ۱۳۹۷ هـ ش کال تر پایه د ښار او کور جوړولو وزارت پر مټ یوه رغنیزه پروژه جوړه کړو. د سیمه ییزه ارګانونو اداره به خپلې غوښتنې او اړتیاوې وړاندې او د اړتیا وړ پروژو د تشخیص او تطبیق په برخه کې به د ښار او کور جوړولو له وزارت سره همغږي وکړي. ددغې پروژې هدف په هره ولسوالۍ کې د حکومت له موجودیت څخه د ډاډ ترلاسه کول دی.

• **د سیمه ییزه بشري سرچینو د پرمختیا پروګرام رامنځته کول:** موږ به د ۱۳۹۷ هـ ش کال له پای ته رسیدو مخکې د ملکي خدماتو هغو کارکوونکو ته، چې د سیمه‌ییزې حکومتولۍ په جوړښت کې کار کوي، د مسلکي پرمختګ مسیر اړونده روزنیز پروګرام وړاندې کړو. دا به یو د وړاندوینې وړ مسلکي پرمختګ یو داسې مسیر رامنځته کړي، چې د ملکي خدمتونو کارکوونکي به وکولې شي په مختلفو سیمه ییزه ادارو کې کار وکړي. دغه روزنیز پروګرام کې باید د ښځو له پرمختګ څخه د ملاتړ برخه هم شامله وي.

د دغو بدلونونو عملي کول به ننګوونکي وي؛ خو که په سم ډول پلي شي، دا وړتیاوې به ولري، چې د افغانستان په کچه د خدماتو په وړاندې کولو او حکومتولۍ کې ښه‌والی راولي. دغه سند د سیمه‌ییزې حکومتولۍ ښه‌والي لپاره د لارې نقشه وړاندې کړې ده. د سیمه‌ییزې حکومتولۍ شته جوړښت، د خدماتو وړاندې کولو د ښه‌والي پر وړاندې خنډونو،او د حکومتولۍ او بیخ بناو د پراختیا په وړاندې د خنډونو له منځه وړلو لپاره تګلارې او د خدماتو جوړښت تر بحث لاندې نیسو څو افغانانو ته د ښو خدماتو له وړاندې کولو څخه ډاډ ورکړل شي.

د قانون حاکمیت او له اداري فساد سره د مبارزې عالي شورا د حکومتولۍ کمېټه به د افغانستان اسلامي جمهوریت د کابینې له خوا د دغې پالیسۍ له منظورۍ یوه اوونۍ وروسته، د قانون حاکمیت او له اداري فساد سره د مبارزې عالي شورا ته یو داسې تطبیقي پلان وړاندې کړي، چې په کې به د فعالیتونو په اړه بشپړ وضاحت او همدارنګه د هغو د تطبیق زماني موده هم شامله وي.